

Co-funded by
the European Union

WHEN SCARS (!) BECOME ART

*BUNĂSTAREA ȘI FORMELE DE
DISCRIMINARE CU CARE SE CONFRUNTĂ
TINERII MARGINALIZAȚI*

ROMÂNIA

ASOCIAȚIA NEVO PARUDIMOS

2025

Co-funded by
the European Union

*Acest document a fost elaborat în cadrul proiectului „**When Scars (!) Become Art**”, implementat de Amaro Foro e.V., Universitatea de Vest din Timișoara, Kargenc Cevre Spor Kulubu, Asociația Nevo Parudimos, United Societies of Balkans, Regional Roma Educational Youth Association și EDIT Centar. Proiectul este finanțat prin programul **Erasmus+** al Uniunii Europene, având numărul de proiect **2023-1-DE04-KA220-YOU-000166967**. Opiniile și punctele de vedere exprimate aparțin exclusiv autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția Uniunii Europene sau a agenției Jugend für Europa. Uniunea Europeană și Jugend für Europa nu pot fi considerate responsabile pentru acestea.*

Bunăstarea și formele de discriminare cu care se confruntă tinerii marginalizați din *România*

Autori:

Assoc. Prof., PhD. Ileana Rotaru¹

Assoc. Prof., PhD. Ioana Cădariu²

---

¹ Asociația Nevo Parudimos, România/ Universitatea de Vest din Timișoara

² Asociația Nevo Parudimos, România/ Universitatea Tibiscus din Timișoara

0. Sinteza executivă

Proiectul „**When Scars (!) Become Art**” își propune să analizeze relația dintre incluziunea socială și bunăstarea mintală a tinerilor romi, migranți și refugiați, la nivel european și în șase țări europene: Germania, Grecia, Republica Macedonia de Nord, Turcia, Serbia și România.

Motivația acestui proiect constă în necesitatea îmbunătățirii nivelului de cunoaștere privind efectele discriminării și excluziunii asupra sănătății mintale a tinerilor proveniți din medii dezavantajate, în special tineri romi, migranți și refugiați.

Obiectivul nostru este de a consolida înțelegerea modului în care discriminarea și excluziunea influențează sănătatea mintală a acestor categorii de tineri. Abordarea acestor provocări necesită politici cuprinzătoare și incluzive, care să asigure acces egal la resurse, oportunități și sisteme de sprijin. Prin tratarea cauzelor profunde ale marginalizării, proiectul urmărește să contribuie la dezvoltarea unor societăți mai echitabile și mai coezive, în care toți tinerii să aibă șanse reale de a se dezvolta și de a prospera.

Implicații-cheie:

- **Costurile asupra sănătății mintale generate de discriminare:** Discriminarea percepută afectează semnificativ bunăstarea psihologică, în special atunci când este bazată pe orientare sexuală, vârstă, gen și religie.
- **Importanța imaginii corporale și a stimei de sine:** O percepție pozitivă asupra propriei înfățișări fizice reprezintă un predictor puternic al sănătății mintale, evidențiind necesitatea unor intervenții care să promoveze acceptarea corporală și valorizarea de sine.
- **Educația ca factor de protecție:** Nivelul de educație și accesul la oportunități de învățare sunt corelate pozitiv cu sănătatea mintală, subliniind importanța politicilor educaționale echitabile și cuprinzătoare.
- **Incluziunea socială și respectul – elemente esențiale:** Respectul social și sentimentul de apartenență sunt predictorii relevanți ai bunăstării mintale, ceea ce indică necesitatea unor inițiative comunitare care să consolideze coeziunea socială și înțelegerea interculturală.
- **Necesitatea monitorizării sănătății mintale:** Integrarea evaluărilor de sănătate mintală în programele de incluziune socială este esențială pentru a asigura un sprijin holistic și pentru a promova reziliența psihologică.

Recomandări pentru factori interesați și decidenți politici:

Co-funded by
the European Union

- **Implementarea practicilor incluzive:** Depășirea nivelului strict al protecției legale prin aplicarea activă a practicilor incluzive în domeniile educației, muncii și sănătății, pentru a aborda discriminarea direct la sursă.
- **Investiții în intervenții psiho-sociale:** Prioritizarea și finanțarea intervențiilor psiho-sociale care îmbunătățesc imaginea corporală, stima de sine și valorizarea personală, în special în rândul tinerilor și al grupurilor dezavantajate. Aceste intervenții ar trebui integrate în programe universale de promovare a sănătății mintale.
- **Promovarea unei educații echitabile:** Elaborarea și susținerea unor politici educaționale cuprinzătoare care să asigure acces egal la educație formală și non-formală, formare profesională și sprijin lingvistic pentru toate persoanele.
- **Sprijinirea inițiativelor comunitare:** Continuarea finanțării activităților comunitare locale, a grupurilor de sprijin între persoane cu experiențe similare și a inițiativelor interculturale care consolidează legăturile sociale, coeziunea comunitară și sentimentul de apartenență.
- **Formarea personalului din serviciile publice:** Integrarea formării privind munca bazată pe respect și demnitate, adaptată diversității, în programele de dezvoltare profesională ale personalului din serviciile publice.
- **Monitorizarea sănătății mintale în programe:** Integrarea evaluărilor de sănătate mintală, precum Mental Health Inventory, în procesele de evaluare ale programelor de incluziune socială, pentru a asigura că serviciile răspund atât nevoilor structurale, cât și bunăstării psihologice.

1. Introducere

Context și fundal

Secțiunile următoare ale cercetării oferă o sinteză structurată a principalelor rezultate ale studiului, punând la dispoziție date relevante care pot fundamenta viitoare politici și intervenții adresate populațiilor de migranți și altor grupuri vulnerabile. Prin prezentarea unor dovezi referitoare la nevoile de bază, incluziunea percepută și experiențele de discriminare, acest raport urmărește să sprijine factorii de decizie, practicienii și cercetătorii în conceperea unor programe sociale mai incluzive și mai adaptate nevoilor reale ale beneficiarilor.

Aceste constatări sunt deosebit de valoroase pentru înțelegerea experiențelor de viață ale comunităților marginalizate și pentru promovarea unor politici care contribuie la consolidarea coeziunii sociale, a echității și a bunăstării comunitare.

Semnificația studiului

Cercetarea privind bunăstarea și discriminarea cu care se confruntă tinerii marginalizați din România are o importanță deosebită, în special pentru înțelegerea provocărilor specifice cu care se confruntă tinerii proveniți din medii dezavantajate, în mod particular cei de etnie romă. România, una dintre țările cu cele mai numeroase comunități de romi din Europa, se confruntă cu probleme persistente de excluziune socială, sărăcie și discriminare, care afectează în mod disproporționat tinerii romi. Analizarea bunăstării acestora în acest context specific este esențială din mai multe perspective.

În primul rând, un astfel de demers de cercetare poate evidenția interacțiunea complexă dintre discriminarea sistemică și bunăstarea individuală. Prin analizarea experiențelor de viață ale tinerilor marginalizați, cercetarea poate arăta modul în care practicile discriminatorii din domenii precum educația, sănătatea, ocuparea forței de muncă și locuirea contribuie la rezultate mai slabe în ceea ce privește sănătatea mintală și fizică, nivelul educațional și oportunitățile economice. Această înțelegere este esențială pentru dezvoltarea unor intervenții țintite, care să abordeze cauzele profunde ale acestor inegalități.

În al doilea rând, concentrarea asupra tinerilor romi este deosebit de relevantă în contextul discriminării istorice și actuale cu care aceștia se confruntă. Comunitățile de romi din România au fost supuse secole la rând marginalizării, ceea ce a generat stereotipuri adânc înrădăcinate, prejudecăți și excluziune socială. Cercetarea poate contribui la identificarea formelor specifice de discriminare trăite de tinerii romi, precum profilarea etnică, refuzul accesului la servicii sau discursul instigator la ură, precum și la evaluarea impactului acestora asupra stimei de sine, identității și sentimentului de apartenență. Această înțelegere nuanțată este esențială pentru proiectarea unor intervenții sensibile cultural, care să sprijine reziliența și emanciparea tinerilor romi.

Mai mult decât atât, cercetarea asupra bunăstării permite o înțelegere mai holistică a provocărilor cu care se confruntă tinerii marginalizați. Deși sărăcia și accesul limitat la resurse reprezintă factori importanți, aceștia nu explică pe deplin diferențele de rezultate observate între tinerii romi și cei neromi. Prin analizarea factorilor psihologici și sociali, precum sprijinul social, mecanismele de coping și identitatea culturală, cercetarea oferă o perspectivă mai completă asupra elementelor care contribuie la amplificarea sau, dimpotrivă, la atenuarea efectelor negative ale discriminării.

Rezultatele acestui studiu pot fundamenta dezvoltarea unor politici și programe bazate pe dovezi, menite să promoveze incluziunea socială și bunăstarea tinerilor marginalizați. Prin identificarea nevoilor și provocărilor specifice ale tinerilor romi, cercetarea poate ghida alocarea resurselor și conceperea unor intervenții adaptate contextului lor particular. Acestea includ inițiative care să faciliteze accesul la educație de calitate, servicii de sănătate și oportunități de angajare, precum și programe care combat discriminarea, promovează înțelegerea culturală și susțin participarea activă a tinerilor romi în viața socială.

În final, cercetarea asupra bunăstării contribuie la eforturile mai ample de combatere a rasismului și de promovare a justiției sociale în România. Prin creșterea nivelului de conștientizare cu privire la provocările cu care se confruntă tinerii marginalizați, studiul poate contribui la contestarea stereotipurilor negative, la stimularea empatiei și la consolidarea unei societăți mai incluzive și mai echitabile pentru toți. Acest aspect este cu atât mai relevant în contextul creșterii naționalismului și xenofobiei în Europa, fenomene care riscă să accentueze marginalizarea comunităților de romi și a altor grupuri vulnerabile.

2. Metodologie

2.1. Scop și design

Scopul studiului a fost de a explora impactul discriminării asupra bunăstării tinerilor proveniți din medii dezavantajate.

Studiul a utilizat metode mixte, care au inclus:

- O cercetare cantitativă, de tip transversal, privind efectele discriminării asupra bunăstării tinerilor. Această componentă a presupus aplicarea unui chestionar unui eșantion de tineri aparținând unor grupuri dezavantajate (romi, migranți și refugiați/solicitanți de azil);
- O investigație calitativă privind tipurile de sprijin necesare atât pentru tinerii din grupuri dezavantajate, cât și pentru lucrătorii de tineret, în vederea îmbunătățirii calității și eficienței serviciilor de suport. Această componentă a inclus realizarea unei serii de interviuri aprofundate cu lucrători de tineret și tineri din grupuri dezavantajate.

Variabilele principale și secundare incluse în chestionar

- Discriminare: tipurile de discriminare întâlnite, etnia auto-declarată, discriminarea etnică percepută;
- Imaginea asupra lumii: benevolența lumii, benevolența oamenilor, percepția asupra justiției, controlabilitatea;
- Locul în lume: conectivitatea socială, internalizarea discriminării, valorizarea de sine, auto-controlul;
- Bunăstare:
  - generală (satisfacția față de viață, sănătatea mintală);
  - specifică (depresie, anxietate, simptome de traumă asociate discriminării).

Temele principale ale interviurilor

- a. Impactul discriminării asupra bunăstării tinerilor;
- b. Barierele în accesul tinerilor din medii dezavantajate la servicii de sprijin adecvate;
- c. Măsurile de sprijin necesare pentru ca tinerii să depășească efectele negative ale discriminării;
- d. Măsurile de sprijin necesare lucrătorilor de tineret pentru a putea oferi servicii adecvate tinerilor din grupuri dezavantajate.

2.2. Participanți

Participanții au fost recrutați prin eșantionare voluntară, utilizând o abordare neprobabilistică de tip „bulgăre de zăpadă”, având în vedere caracterul sensibil al grupului-țintă (tineri din grupuri dezavantajate, inclusiv refugiați și solicitanți de azil), precum și dificultatea accesării acestora, în special în cazul refugiaților și solicitanților de azil.

Eșantionul total a fost format din **101 participanți: 70 de persoane de etnie romă, 15 migranți și 16 solicitanți de azil**, pe baza statutului auto-declarat. Vârsta medie a participanților a fost de 24,8 ani, cu vârste cuprinse între 18 și 35 de ani.

Având în vedere metoda de eșantionare utilizată, rezultatele studiului nu pot fi generalizate la nivelul întregii populații de romi și migranți/refugiați din România. Cu toate acestea, datele oferă perspective relevante asupra situației acestora și permit o înțelegere aprofundată a bunăstării percepute în relație cu discriminarea percepută.

Detaliile privind structura eșantionului utilizat în componenta cantitativă a cercetării (tineri din grupuri dezavantajate) sunt prezentate în continuare.

Componenta calitativă a metodologiei a inclus două categorii de participanți:

- Categoria experților: persoane cu experiență semnificativă în lucrul cu tinerii, inclusiv cu tineri romi, precum și în domeniul drepturilor omului. Interviurile au fost realizate, pe bază de voluntariat, cu **10 experți** cu o experiență profesională de peste 10 ani în domeniu. Dintre aceștia, 8 activează în sectorul neguvernamental, unul într-o universitate publică și unul într-o organizație privată (centru de formare pentru educația adulților);
- Categoria tinerilor: **10 participanți** selectați din aria de intervenție a proiectului, prin eșantionare de tip „bulgăre de zăpadă” și pe criterii de conveniență. Participanții au fost lucrători de tineret și migranți, care au îndeplinit criteriul general de vârstă (sub 35 de ani).

2.3. Instrumente și măsuri

Interviurile au fost realizate în perioada decembrie 2024 – februarie 2025, în format față în față sau online. Durata medie a unui interviu a fost de aproximativ 40 de minute, iar discuțiile au fost înregistrate audio. Instrumentul utilizat a constat într-un ghid de interviu semi-structurat, cu accent pe o abordare non-directivă, elaborată în conformitate cu metodologia de cercetare stabilită în cadrul proiectului.

Temele principale ale interviurilor

- Impactul discriminării asupra bunăstării tinerilor;
- Barierele în accesul tinerilor din medii dezavantajate la servicii de sprijin adecvate;
- Măsurile de sprijin necesare tinerilor pentru a depăși efectele negative ale discriminării;
- Măsurile de sprijin necesare lucrătorilor de tineret pentru a oferi servicii adecvate tinerilor din grupuri dezavantajate.

Interviurile au abordat cele patru teme printr-o grilă de interviu formată din 10 itemi, aplicată ambelor categorii de participanți, cu accent pe experiențele personale ale respondenților și pe soluții pentru viitoare intervenții sociale și îmbunătățirea serviciilor destinate grupurilor dezavantajate.

Datele obținute în urma interviurilor au fost analizate utilizând metoda analizei tematice, în concordanță cu obiectivele cercetării și direcțiile generale stabilite.

Chestionarul online a fost alcătuit din 139 de itemi, structurați după cum urmează:

- Profil social și demografic al participanților – 11 itemi;
- Forme de discriminare întâlnite – 6 itemi;
- Etnie auto-declarată – 1 item;

- Ethnicity-Related Stress Scale (ERS) (Conrada et al., 2001), subscala *Discriminare etnică percepută* – 17 itemi;
- World Assumption Scale (WAS) (Bulman, 1989), subscalele *Benevolența lumii, Benevolența oamenilor, Justiție, Controlabilitate, Valorizare de sine, Auto-control* – 32 de itemi;
- Social Connectedness Scale – Revised (SCS-R) (Lee, 2001) – 20 de itemi;
- Internalization of Discrimination Scale (Rodriguez, 2024) – 7 itemi;
- Satisfaction With Life Scale (SWLS-5) (Diener et al., 1985) – 5 itemi;
- Mental Health Inventory (MHI-5) (Ware & Sherbourne, 1992, apud Have et al., 2024) – 5 itemi;
- Depression Anxiety Stress Scale – 21 (DASS-21) (Antony et al., 1998), subscalele *Depresie și Anxietate* – 14 itemi;
- Trauma Symptoms of Discrimination Scale (TSDS) (Williams, 2018) – 21 de itemi.

Interviul realizat cu tinerii din grupuri dezavantajate a inclus 7 întrebări cu răspuns închis (privind profilul social și demografic) și 11 întrebări deschise referitoare la experiențele de discriminare, efectele resimțite și tipurile de sprijin accesate sau necesare pentru depășirea situațiilor întâmpinate.

Interviul realizat cu lucrătorii de tineret a cuprins 9 întrebări cu răspuns închis (privind profilul social și demografic) și 11 întrebări deschise referitoare la experiențele de discriminare ale beneficiarilor, efectele observate, tipurile de sprijin accesate sau necesare, precum și resursele de care lucrătorii de tineret au nevoie pentru a oferi servicii adecvate.

Datele colectate din interviuri au fost analizate comparativ, utilizând un model de analiză tematică, între cele două categorii de participanți: experți și tineri.

Răspunsurile la chestionare au fost analizate cu ajutorul programului SPSS.

3. Rezultate

3.1. Componenta cantitativă

1. Date descriptive privind caracteristicile sociodemografice

Datele au fost colectate prin intermediul unui chestionar online, elaborat cu ajutorul platformei Google Forms. Participanții au fost recrutați prin eșantionare de conveniență, iar linkul către chestionar a fost distribuit prin intermediul platformelor de social media și al

rețelelor comunitare. Înainte de completarea chestionarului, participanții au fost informați cu privire la scopul studiului și și-au exprimat consimțământul informat în format electronic. Participarea a fost voluntară, iar răspunsurile au fost anonime. Completarea chestionarului a durat aproximativ 30–35 de minute și a inclus atât întrebări demografice, cât și itemi care au evaluat experiențele participanților legate de condițiile lor sociale și economice.

În studiu au fost incluși 101 participanți, dintre care 51,5% s-au identificat ca femei, iar 48,5% ca bărbați. În ceea ce privește nivelul de educație, cea mai frecventă categorie a fost studii universitare (39,6%), urmată de studii liceale (33,7%), studii de masterat (17,8%) și doctorat (3,0%). Un procent redus de participanți a declarat că a finalizat doar învățământul primar (3,0%) sau învățământul gimnazial (3,0%).

În funcție de statutul ocupațional, 42,6% dintre respondenți erau angajați, 26,7% se aflau în formare (elevi, studenți sau persoane aflate într-un proces educațional), 16,8% erau șomeri în căutarea unui loc de muncă, iar 13,9% erau șomeri care nu căutau activ un loc de muncă.

Majoritatea participanților (72,3%) au declarat că dețin cetățenia oficială a țării în care locuiesc în prezent, în timp ce 27,7% nu dețineau această cetățenie. În ceea ce privește apartenența la grupuri, 69,3% s-au identificat ca romi, 14,9% ca migranți și 15,8% ca refugiați sau solicitanți de azil.

Referitor la nevoile de bază, marea majoritate a respondenților au raportat acces la hrană și apă (94,1%), în timp ce 5,9% au indicat lipsa acestor resurse. În ceea ce privește accesul la un adăpost încălzit, 64,4% au declarat că beneficiază de acest lucru, 5,9% au raportat lipsa accesului, iar 29,7% nu au oferit un răspuns (date lipsă). Securitatea financiară a fost raportată de 67,3% dintre participanți, în timp ce 32,7% au indicat că nu beneficiază de aceasta.

Majoritatea participanților au raportat un sentiment de apartenență la un grup social (81,2%) și faptul că se simt parte a societății (81,2%). De asemenea, 84,2% au declarat că nevoile lor culturale și religioase sunt respectate, 78,2% s-au simțit respectați în societate, iar 80,2% au afirmat că se simt utili în cadrul societății.

Atunci când li s-a solicitat să compare venitul lunar cu cel al populației locale din țara gazdă, 43,6% au indicat că este aproximativ similar, 17,8% că este mai mic, 16,8% mult mai mic, 17,8% mai mare și 4,0% mult mai mare.

În ceea ce privește nuanța pielii, comparativ cu populația generală a țării gazdă, 46,5% au indicat că este similară, 30,7% mai închisă, 11,9% mult mai închisă, 8,9% mai deschisă și 2,0% mult mai deschisă.

În final, referitor la percepția asupra aspectului fizic comparativ cu populația generală, 41,6% dintre participanți au raportat că arată aproximativ la fel, 37,6% că arată oarecum diferit, iar 20,8% că arată semnificativ diferit, diferențele fiind ușor observabile.

Table 1. Characteristics of sociodemographic characteristics of participants (N = 101)

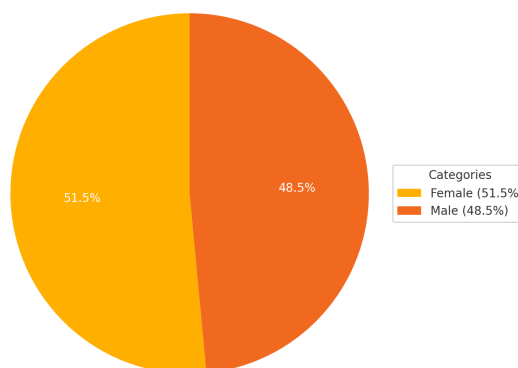
VARIABLE	N	%
Feminin	52	51.5
Masculin	49	48.5
Nivel educație		
Școala primară (clasele 1–4)	3	3.0
Școala secundară (clasele 5–8)	3	3.0
Liceu (clasele 9–12)	34	33.7
Universitate	40	39.6
Masterat	18	17.8
Doctorat	3	3.0
Status ocupational		
Angajat	43	42.6
Neangajat, în căutarea unui loc de muncă	17	16.8
Neangajat	14	13.9
În formare	27	26.7
Cetățean al țării de reședință		
Da	73	72.3
Nu	28	27.7
Afiliere la un grup		
Rom	70	69.3
Imigrant	15	14.9
Refugiat/Solicitant de azil	16	15.8
Nevoi de bază: Mâncare/apă		
Nu	6	5.9
Da	95	94.1
Nevoi de bază: Încălzire		
Nu	6	5.9
Da	65	64.4
Lipsă (Sistem)	30	29.7
Nevoi de bază: Siguranță financiară		
Nu	33	32.7
Da	68	67.3
Nevoie: apartenența la un grup social		

Nu	19	18.8
Da	82	81.2
Nevoie: sentimentul de apartenență la societate		
Nu	19	18.8
Da	82	81.2
Nevoie: cultură și religie		
Nu	16	15.8
Da	85	84.2
Nevoie: sentimentul de a fi respectat		
Nu	22	21.8
Da	79	78.2
Nevoie: sentimentul de a fi util în societate		
Nu	20	19.8
Da	81	80.2
Venitul lunar în raport cu populația din țara gazdă		
Mult mai mic	17	16.8
Mic	18	17.8
Cam la fel	44	43.6
Mai mare	18	17.8
Mult mai mare	4	4.0
Nuanța pielii în raport cu populația generală a țării gazdă		
Mult mai închisă	12	11.9
Mai închisă	31	30.7
Cam la fel	47	46.5
Mai deschisă	9	8.9
Mult mai deschisă	2	2.0
Percepția asupra aspectului fizic în raport cu populația generală		
Mult diferit (ușor de observat)	21	20.8
Oarecum diferit	38	37.6

Cam la fel	42	41.6
------------	----	------

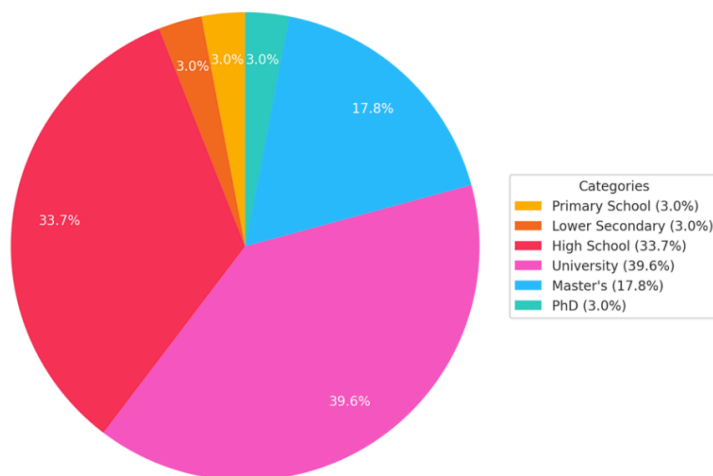
Figurile de mai jos oferă o reprezentare vizuală a fiecărei variabile, ilustrând distribuția răspunsurilor sub formă de procente. Aceste reprezentări grafice completează datele descriptive prezentate în tabelul anterior.

Figura 1. Distribuția pe gen (N = 101)

Eșantionul a fost aproape egal distribuit în funcție de gen, 51,5% dintre participanți identificându-se ca femei, iar 48,5% ca bărbați. Această distribuție echilibrată permite realizarea unor comparații generale între genuri în cadrul setului de date.

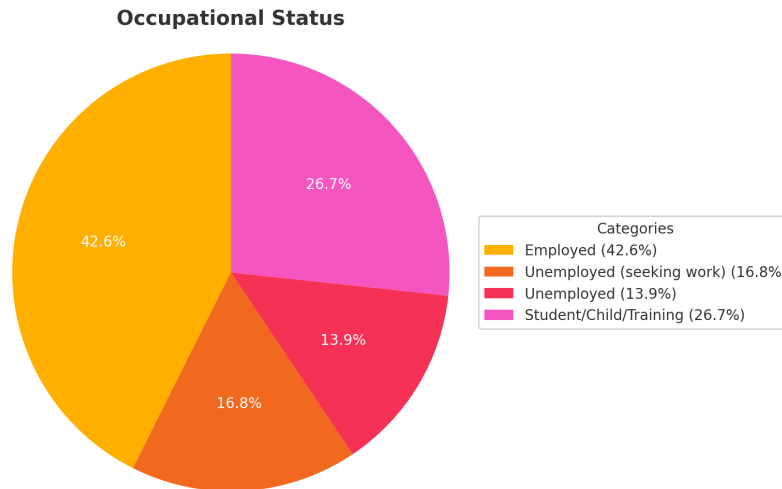
Figura 2. Nivel educație (N=101)

Majoritatea participanților au declarat că au finalizat niveluri mai ridicate de educație, 39,6% deținând o diplomă de studii universitare, iar 17,8% o diplomă de masterat. De asemenea, 33,7% au absolvit învățământul liceal, în timp ce proporții mai reduse au raportat învățământ primar (3,0%), învățământ gimnazial (3,0%) sau studii doctorale (3,0%).

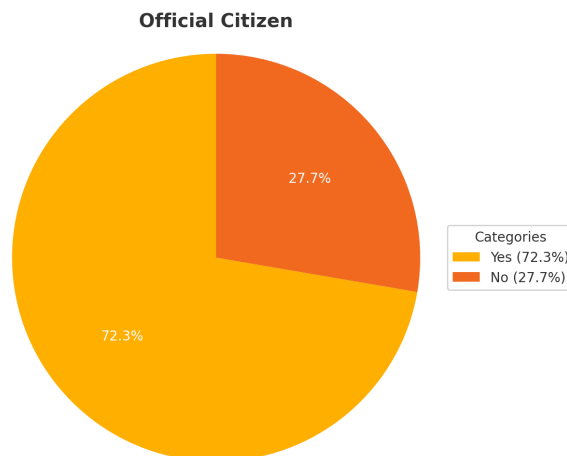
Aceste rezultate indică faptul că o parte semnificativă a eșantionului a avut acces la oportunități educaționale avansate.

Figura 3. Statut ocupațional (N=101)

Dintre participanți, 42,6% au declarat că sunt angajați, în timp ce 16,8% erau șomeri în căutarea activă a unui loc de muncă, iar 13,9% erau șomeri care nu căutau un loc de muncă. De asemenea, 26,7% dintre respondenți erau elevi, studenți sau implicați în programe de formare profesională. Aceste date reflectă o diversitate a situațiilor ocupaționale în cadrul eșantionului, incluzând atât participarea pe piața muncii, cât și implicarea în procese educaționale.

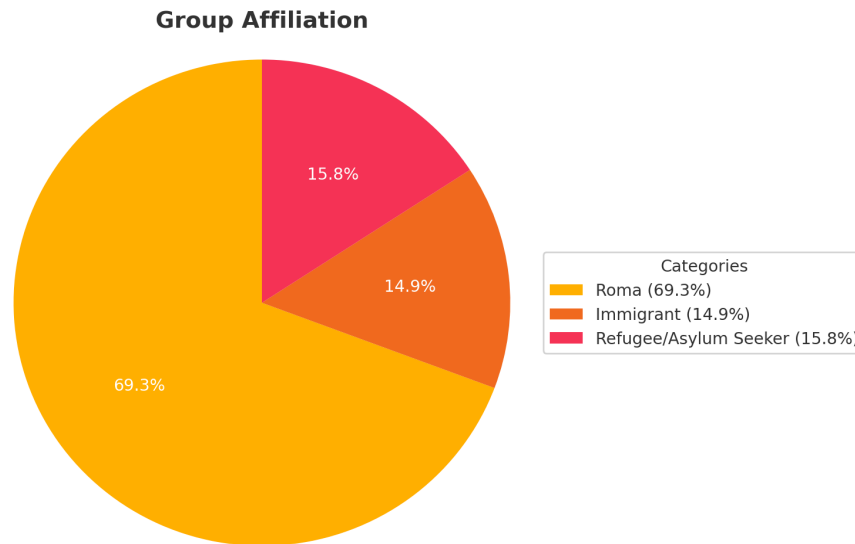
Figura 4. Cetățean oficial al țării de reședință (N=101)

Majoritatea participanților (72,3%) au declarat că dețin cetățenia oficială a țării în care locuiesc în prezent, în timp ce 27,7% au indicat că nu dețin un statut oficial de cetățean. Aceste

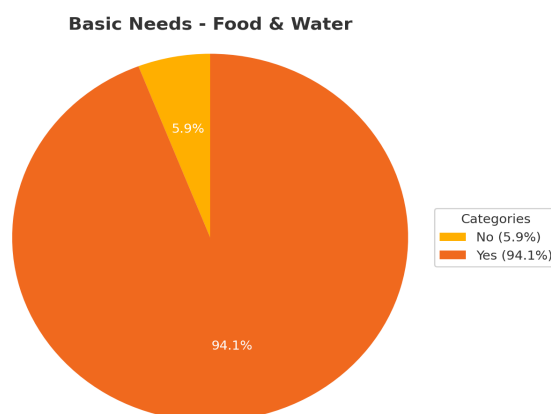
constatări pot avea implicații asupra drepturilor legale, accesului la servicii și nivelului de integrare perceput al participanților în societatea gazdă.

Figura 5. Afiliere la un grup (N=101)

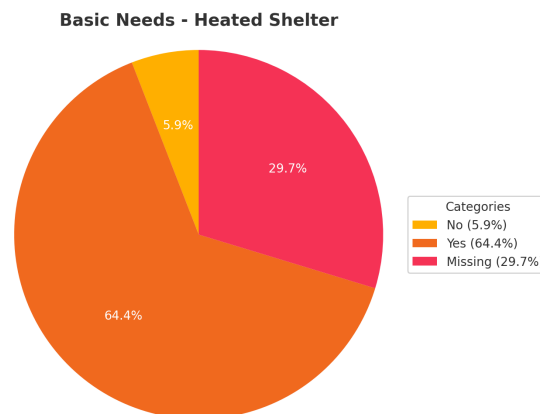
Majoritatea participanților s-au identificat ca fiind romi (69,3%), urmați de proporții mai reduse care s-au identificat ca migranți (14,9%) sau refugiați/solicitanți de azil (15,8%). Această distribuție evidențiază reprezentarea predominantă a comunității rome în cadrul eșantionului, alături de alte grupuri considerate vulnerabile sau aflate în contexte de migrație.

Figura 6. Nevoi de bază- Mâncare și apă (N=101)

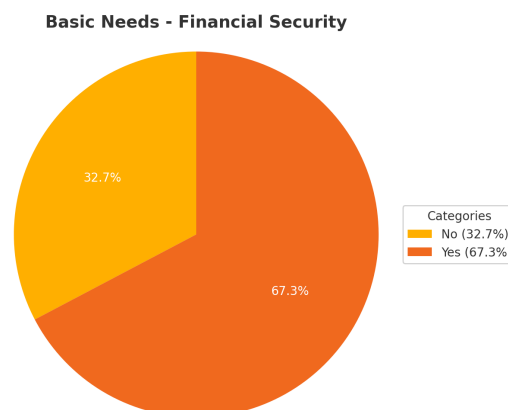
O mare majoritate a participanților (94,1%) a raportat că are acces la hrană și apă, în timp ce doar 5,9% au indicat că aceste nevoi esențiale nu sunt satisfăcute. Aceste rezultate sugerează că, pentru cei mai mulți respondenți, nevoile de bază legate de supraviețuire sunt acoperite în mod adecvat.

Figura 7. Nevoi de bază- Încălzire (N=101)

Dintre participanți, 64,4% au raportat că au acces la un adăpost încălzit, în timp ce 5,9% au indicat că nu beneficiază de acest tip de adăpost. Este de remarcat faptul că 29,7% dintre răspunsuri lipsesc, ceea ce poate reflecta incertitudine, neparticipare la item sau lipsa accesului la informații relevante. Aceste constatări sugerează că, deși majoritatea participanților beneficiază de condiții de locuire adecvate, o proporție semnificativă a eșantionului se poate confrunta cu insecuritate locativă sau cu ambiguități în raportarea situației de locuire.

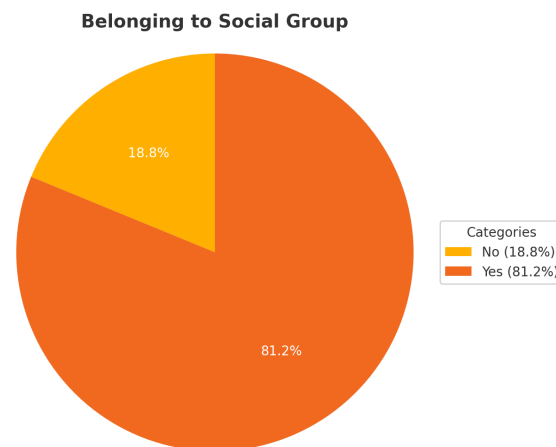
Figura 8. Nevoi de bază – Siguranță financiară (N=101)

Aproximativ două treimi dintre participanți (67,3%) au raportat că nevoia lor de securitate financiară este în prezent satisfăcută, în timp ce 32,7% au indicat că această nevoie de

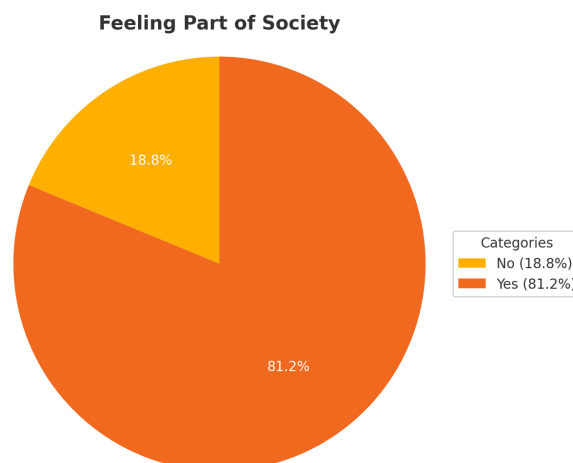
bază rămâne nesatisfăcută. Aceste constatări evidențiază disparități în percepția stabilității economice în rândul respondenților.

Figura 9. Sentimentul de apartenență la un grup social (N=101)

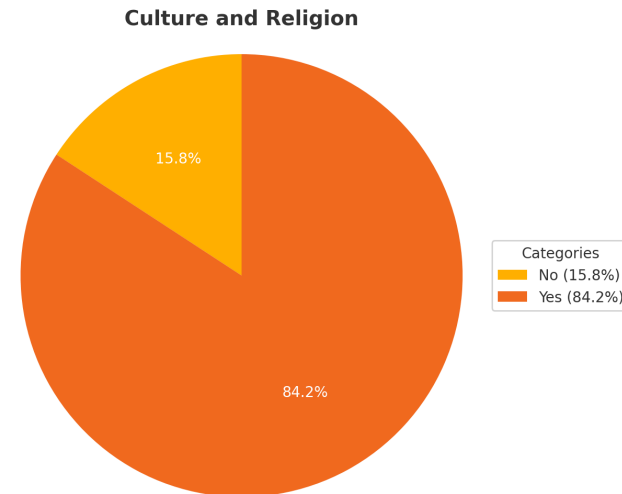
O majoritate semnificativă a participanților (81,2%) a raportat că simte că aparține unui grup social, în timp ce 18,8% au declarat că nu experimentează acest sentiment de apartenență. Aceste rezultate indică niveluri general ridicate de afiliere socială percepută în rândul respondenților.

Figura 10. Sentimentul de apartenență la societate (N=101)

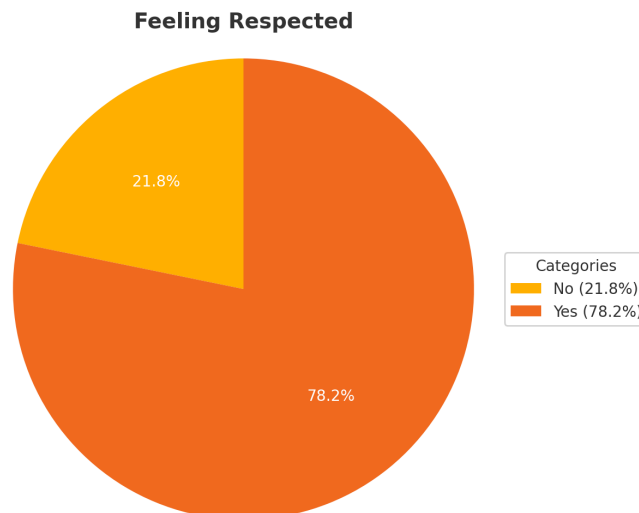
Majoritatea participanților (81,2%) au declarat că se simt parte a societății în care trăiesc în prezent, în timp ce 18,8% au afirmat că nu împărtășesc acest sentiment. Aceste rezultate indică un nivel general ridicat de incluziune socială percepută în rândul respondenților.

Figura 11. Distribuția participanților care au raportat că nevoile lor culturale și religioase sunt în prezent satisfăcute

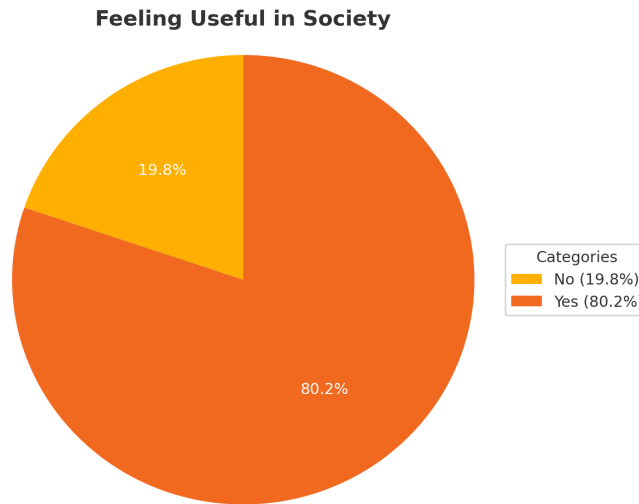
Majoritatea participanților (84,2%) au raportat că nevoile lor culturale și religioase sunt în prezent satisfăcute, în timp ce 15,8% au indicat că acestea nu sunt satisfăcute.

Figura 12. Sentimentul de a fi respectat în societate

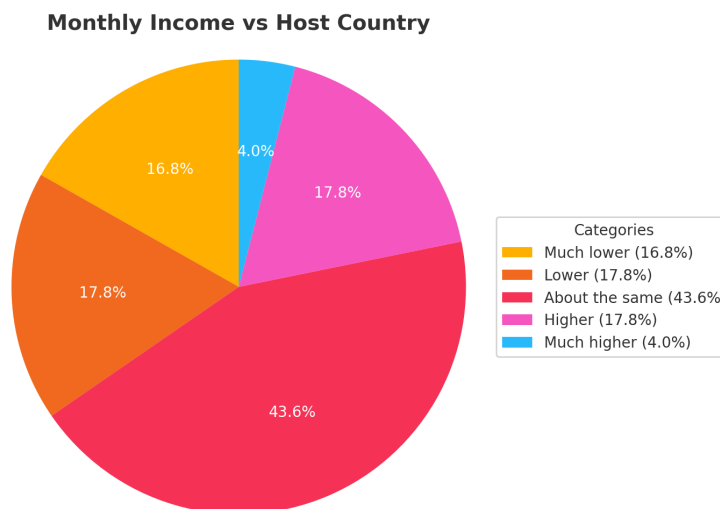
Cei mai mulți participanți (78,2%) au raportat că se simt respectați în societatea în care trăiesc, în timp ce 21,8% au declarat că nu se simt respectați.

Figura 13. Sentimentul de a fi util în societate

Majoritatea participanților (80,2%) s-au perceput ca fiind membri utili ai societății, în timp ce 19,8% au raportat că nu se simt utili. Aceste constatări reflectă modul în care indivizii își percep rolul și contribuția în cadrul social, completând percepțiile privind respectul social.

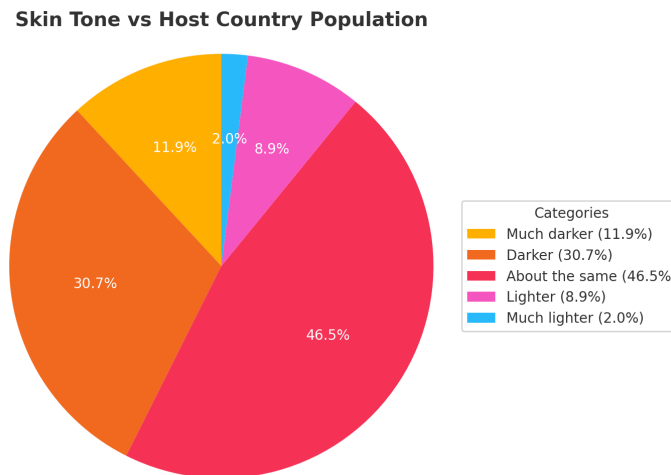
Figura 14. Venitul lunar în raport cu țara gazdă

Cea mai mare proporție a participanților (43,6%) a perceput venitul lunar ca fiind comparabil cu cel al populației generale din țara gazdă. Cu toate acestea, o parte semnificativă a

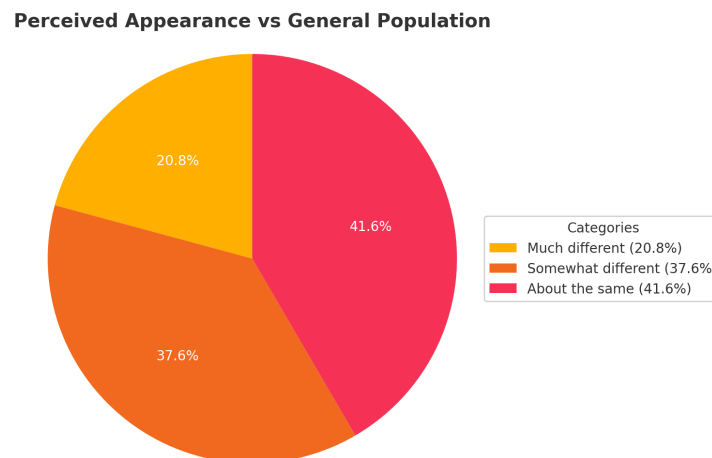
raportat venituri mai reduse, 17,8% indicând un venit mai mic, iar 16,8% un venit mult mai mic. În schimb, 17,8% au perceput venitul lor ca fiind mai mare, iar doar 4,0% au raportat un venit mult mai mare.

Figura 15. Nuanța pielii în raport cu populația generală a țării gazdă

Aproape jumătate dintre participanți (46,5%) au perceput nuanța pielii lor ca fiind similară cu cea a populației generale din țara gazdă. Totuși, o proporție considerabilă a evaluat nuanța pielii ca fiind mai închisă (30,7%) sau mult mai închisă (11,9%). În schimb, procente mai reduse au raportat o nuanță a pielii mai deschisă (8,9%) sau mult mai deschisă (2,0%). Aceste rezultate reflectă percepțiile subiective ale participanților asupra aspectului fizic, în raport cu contextul sociocultural în care trăiesc.

Figura 16. Percepția asupra aspectului fizic în raport cu populația generală

Cea mai mare proporție a participanților (41,6%) a perceput aspectul lor fizic ca fiind similar cu cel al populației generale. În contrast, 37,6% s-au considerat oarecum diferiți, iar 20,8% au raportat că se simt mult diferiți, cu diferențe vizibile. Aceste constatări evidențiază diversitatea percepțiilor asupra aspectului fizic în raport cu societatea gazdă.

2. Date descriptive privind discriminarea percepută

Secțiunea următoare prezintă experiențele auto-raportate ale participanților privind discriminarea percepută, în diferite domenii, inclusiv etnie, gen, orientare sexuală, religie, vârstă și alte caracteristici personale.

Tabelul 2. Discriminarea percepută în funcție de etnia auto-declarată a participanților (N = 101)

VARIABILĂ	N	%
Discriminare etnică percepută		
Rar sau niciodată	35	34.7
Moderată (uneori)	48	47.5
Foarte des	18	17.8
Discriminare bazată pe gen		
Rar sau niciodată	61	60.4
Moderat (uneori)	34	33.7
Foarte des	6	5.9
Discriminare bazată pe orientarea sexuală		
Rar sau niciodată	83	82.2
Moderat (uneori)	14	13.9
Foarte des	4	4.0
Discriminare religioasă		
Rar sau niciodată	78	77.2
Moderat (uneori)	18	17.8
Foarte des	5	5.0
Discriminare bazată pe vârstă		
Rar sau niciodată	68	67.3
Moderat (uneori)	24	23.8
Foarte des	9	8.9
Alte tipuri de discriminare		
Rar sau niciodată	63	62.4
Moderat (uneori)	23	22.8
Foarte des	11	10.9
Lipsă (Sistem)	4	4.0
Etnie		

Rom	60	59.4
Nespecificat	17	16.8
Român	1	1.0
Oriental mijlociu	3	3.0
Arab	3	3.0
Egiptean	3	3.0
Nortd-african	6	5.9
Ucrainian	6	5.9
European, Slavic	1	1.0
Musulman	1	1.0

În ceea ce privește etnia, majoritatea respondenților s-au identificat ca fiind romi (59,4%), urmași de participanți care nu și-au specificat apartenența etnică (16,8%). Alte identități etnice raportate au inclus origine din Orientul Mijlociu (3,0%), arabă (3,0%), egipteană (3,0%), nord-africană (5,9%) și ucraineană (5,9%). De asemenea, un număr redus de participanți s-au identificat ca români (1,0%), slavi europeni (1,0%) sau musulmani (1,0%). Această distribuție evidențiază diversitatea etnică a eșantionului, precum și reprezentarea semnificativă a persoanelor de etnie romă.

Participanții au raportat niveluri diferite de discriminare percepută în funcție de diverse criterii. În ceea ce privește discriminarea etnică, 47,5% au indicat că au experimentat-o la un nivel moderat (uneori), 17,8% au raportat experiențe foarte frecvente, iar 34,7% au declarat că s-au confruntat rareori sau niciodată cu acest tip de discriminare.

În cazul discriminării bazate pe gen, 60,4% dintre respondenți au raportat experiențe rare sau inexistente, în timp ce 33,7% au indicat un nivel moderat, iar 5,9% au raportat experiențe foarte frecvente.

Referitor la discriminarea bazată pe orientarea sexuală, marea majoritate a participanților (82,2%) au declarat că au experimentat-o rareori sau niciodată. Experiențe moderate au fost raportate de 13,9%, iar doar 4,0% au indicat că s-au confruntat foarte frecvent cu acest tip de discriminare.

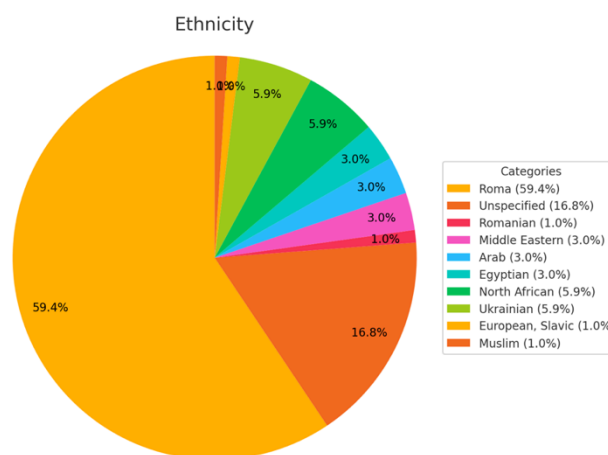
În ceea ce privește discriminarea religioasă, 77,2% dintre participanți au raportat experiențe reduse sau inexistente, 17,8% au indicat un nivel moderat, iar 5,0% au raportat experiențe foarte frecvente.

Pentru discriminarea bazată pe vârstă, 67,3% dintre respondenți au raportat experiențe rare sau inexistente, 23,8% au indicat un nivel moderat, iar 8,9% au declarat că s-au confruntat foarte frecvent cu acest tip de discriminare.

În final, în ceea ce privește alte forme de discriminare, 62,4% dintre participanți au raportat experiențe rare sau inexistente, 22,8% au indicat un nivel moderat, iar 10,9% au raportat experiențe foarte frecvente. Un procent de 4,0% din răspunsuri a fost înregistrat ca date lipsă.

Aceste constatări oferă o înțelegere nuanțată a modului în care diferite forme de discriminare sunt experimentate în funcție de apartenența etnică și alte caracteristici personale și pot contribui la fundamentarea unor răspunsuri de politici publice mai echitabile și sensibile din punct de vedere cultural.

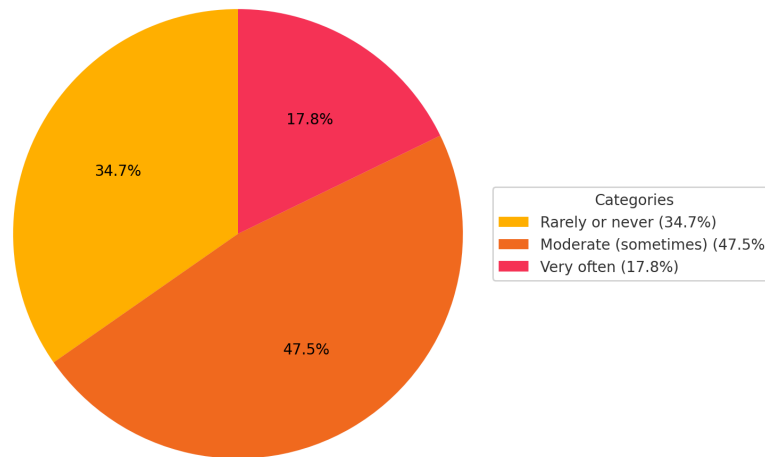
Figura 17. Etnie

Majoritatea participanților s-au identificat ca fiind romi (59,4%), urmați de o proporție semnificativă de respondenți care nu și-au specificat etnia (16,8%). Procente mai reduse s-au identificat ca nord-africani (5,9%), ucraineni (5,9%), din Orientul Mijlociu (3,0%), arabi (3,0%) sau egipteni (3,0%). Un număr foarte mic de participanți s-au identificat ca români (1,0%), slavi europeni (1,0%) sau musulmani (1,0%). Această distribuție reflectă atât diversitatea etnică a eșantionului, cât și reprezentarea solidă a persoanelor de etnie romă în cadrul studiului.

Figura 18. Discriminare etnică percepută

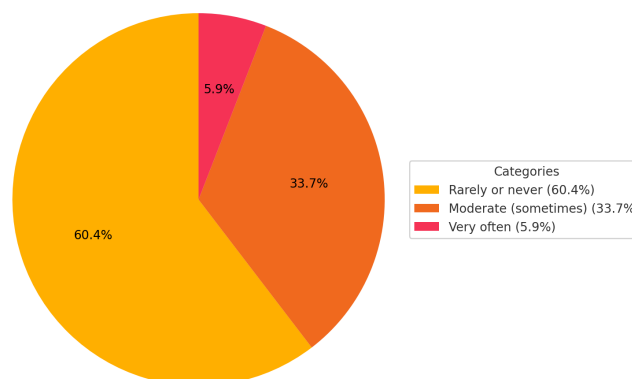
Perceived Ethnic Discrimination

Aproape jumătate dintre participanți (47,5%) au raportat că au experimentat discriminare etnică la un nivel moderat (uneori), în timp ce 17,8% au indicat că s-au confruntat cu aceasta foarte frecvent. În contrast, 34,7% dintre respondenți au declarat că au experimentat discriminare etnică rareori sau niciodată.

Figura 19. Discriminare bazată pe gen

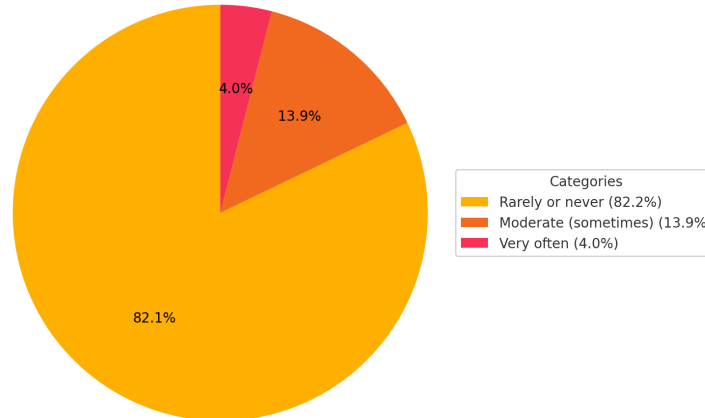
Gender-based Discrimination

Majoritatea participanților (60,4%) au raportat că au experimentat discriminare bazată pe gen rareori sau niciodată. Aproximativ o treime (33,7%) au indicat experiențe moderate, în timp ce 5,9% au declarat că s-au confruntat cu discriminare de gen foarte frecvent. Aceste rezultate sugerează că, deși cei mai mulți respondenți se simt afectați într-o măsură redusă de discriminarea bazată pe gen, o minoritate semnificativă continuă să se confrunte cu acest tip de discriminare în mod constant.

Figura 20. Discriminare bazată pe orientarea sexuală

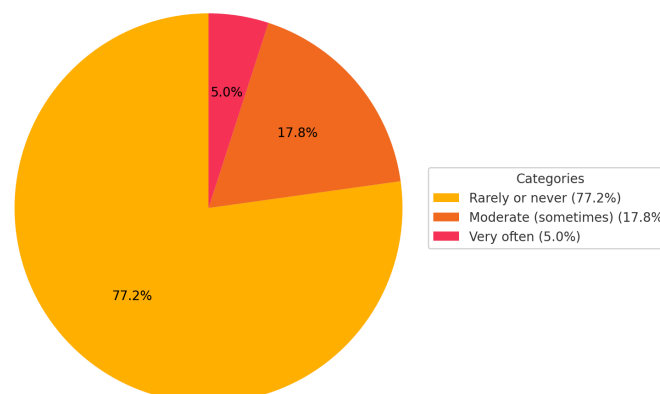
Discrimination based on Sexual Orientation

Rezultatele indică faptul că marea majoritate a participanților (82,1%) au raportat că au experimentat acest tip de discriminare „rareori sau niciodată”, sugerând o prevalență percepută relativ scăzută. Cu toate acestea, un procent mai redus, dar relevant (13,9%), a indicat experiențe de discriminare la un nivel moderat („uneori”), evidențiind apariția ocazională a acestui fenomen în rândul unei minorități semnificative. În plus, 4,0% dintre participanți au raportat că au experimentat discriminare bazată pe orientarea sexuală „foarte frecvent”, ceea ce indică existența unor experiențe discriminatorii recurente și potențial cu impact semnificativ pentru acest subgrup.

Figura 21. Discriminare religioasă

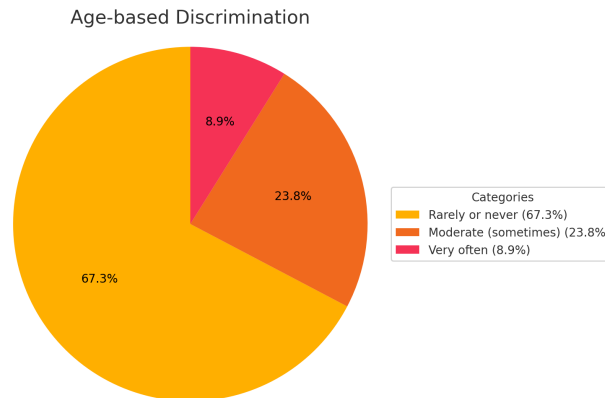
Religious Discrimination

Majoritatea participanților (77,2%) au raportat că experimentează discriminare religioasă „rareori sau niciodată”, ceea ce sugerează că, pentru cei mai mulți respondenți, discriminarea legată de convingerile religioase nu este percepută ca fiind frecventă. Cu toate

acestea, o proporție relevantă (17,8%) a indicat experiențe moderate („uneori”), semnalând faptul că astfel de situații apar ocazional și pot influența sentimentul de incluziune al acestor persoane. În plus, 5,0% dintre participanți au raportat că se confruntă cu discriminare religioasă „foarte frecvent”, evidențiind existența unei minorități care este expusă constant comportamentelor discriminatorii, cu potențiale efecte asupra nivelului de stres și al izolării sociale.

Figura 22. Discriminare bazată pe vârstă

Majoritatea respondenților (67,3%) au indicat că experimentează discriminare bazată pe vârstă „rareori sau niciodată”, ceea ce sugerează că ageismul nu reprezintă o preocupare majoră pentru cei mai mulți participanți. Cu toate acestea, un procent considerabil (23,8%) a raportat experiențe moderate („uneori”) de discriminare pe criterii de vârstă, indicând întâlniri periodice cu atitudini sau comportamente discriminatorii legate de vârstă. În plus, aproape o zecime dintre participanți (8,9%) au declarat că se confruntă cu discriminare bazată pe vârstă „foarte frecvent”, subliniind faptul că o minoritate semnificativă este expusă în mod constant prejudecăților legate de vârstă.

Figura 23. Alte tipuri de discriminare

Other Types of Discrimination

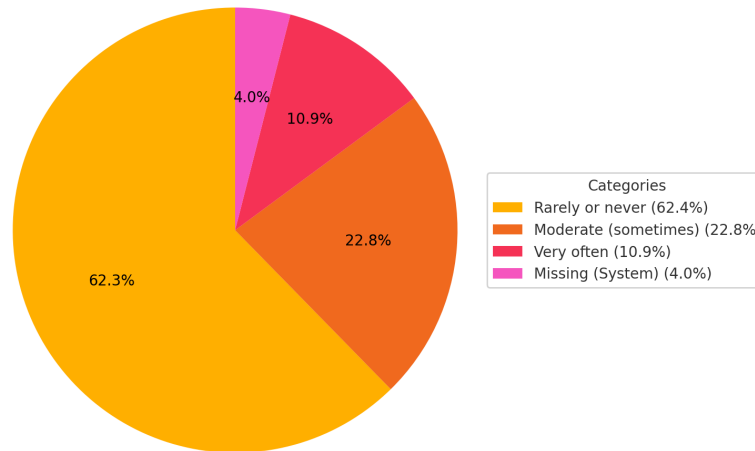

Figura 23 oferă o reprezentare detaliată a frecvenței percepute a altor forme de discriminare, care nu au fost încadrate în categoriile analizate anterior. Majoritatea respondenților (62,3%) au indicat că au experimentat aceste forme de discriminare „rareori sau niciodată”, sugerând că alte tipuri de discriminare nu afectează în mod frecvent majoritatea participanților.

Cu toate acestea, un procent semnificativ (22,8%) a raportat experiențe moderate („uneori”), indicând apariția ocazională a discriminării, cu potențial impact asupra bunăstării și interacțiunilor sociale ale indivizilor. De asemenea, 10,9% dintre respondenți au declarat că se confruntă foarte frecvent cu alte forme de discriminare, evidențiind existența unui grup expus constant la experiențe discriminatorii, care necesită măsuri de sprijin țintite și politici incluzive.

În final, un procent redus din date (4,0%) a fost înregistrat ca date lipsă sau necompletate, ceea ce poate reflecta limitări în procesul de colectare a datelor sau reticența respondenților de a-și divulga experiențele. Acest aspect trebuie luat în considerare în interpretarea rezultatelor.

3. Corelații Pearson semnificative între variabilele studiului

Tabelul 3. Corelații Spearman semnificative între variabilele studiului (N= 97-101)

Variabile (Spearman's rho)	r	p
Vârstă – Nivel educație	.34**	< .001

Variabile (Spearman's rho)	r	p
Vârsta – Statut ocupațional	-.59**	< .001
Vârsta – Discriminare religioasă	.23*	.020
Gen – Venit lunar	.20*	.041
Gen – Discriminare etnică	-.31**	.002
Gen – Discriminare pe motive de gen	-.21*	.034
Gen – Discriminare bazată pe orientarea sexuală	.23*	.020
Gen – Alte tipuri de discriminare	.26**	.009
Nivel educație – Statut ocupațional	-.32**	< .001
Nivel educație – Apartenența la un grup social	.24*	.017
Nivel educație – Alte tipuri de discriminare	-.26**	.009
Statut ocupațional – Venit lunar	-.23*	.020
Statut ocupațional – Discriminare etnică	.28**	.005
Statut ocupațional – Alte tipuri de discriminare	.30**	.002
Sentimentul de apartenență – Sentimentul de a fi respectat în societate	.42**	< .001
Sentimentul de apartenență – Sentimentul de a fi util în societate	.33**	< .001
Sentimentul de apartenență – Discriminare pe criterii religioase	-.30**	.003
Sentimentul de apartenență – Alte tipuri de discriminare	-.28**	.006
Sentimentul de a fi respectat – Discriminare bazată pe orientarea sexuală	-.28**	.005
Sentimentul de a fi respectat – Alte tipuri de discriminare	-.28**	.005
Sentimentul de a fi util – Discriminare bazată pe orientarea sexuală	-.29**	.003
Venit lunar – Alte tipuri de discriminare	-.28**	.006

Variabile (Spearman's rho)	$r_{\square}$	p
Percepția asupra propriului aspect fizic – Etnie	-.20*	.048
Percepția asupra propriului aspect fizic – Discriminare de gen	-.23*	.023
Percepția asupra propriului aspect fizic – Discriminare bazată pe orientarea sexuală	-.38**	< .001
Percepția asupra propriului aspect fizic – Alte tipuri de discriminare	-.47**	< .001
Discriminare etnică – Statut occupational	.28**	.005
Discriminare etnică – Etnie	-.45**	< .001
Discriminare de gen – Discriminare bazată pe orientarea sexuală	.22*	.026
Discriminare de gen – Discriminare pe criterii religioase	.26**	.010
Discriminare de gen – Alte tipuri de discriminare	.21*	.039
Discriminare bazată pe orientarea sexuală – Discriminare pe criterii religioase	.35**	< .001
Discriminare bazată pe orientarea sexuală – Discriminare pe criterii de vârstă	.41**	< .001
Discriminare bazată pe orientarea sexuală – Alte tipuri de discriminare	.43**	< .001
Discriminare bazată pe orientarea sexuală – Etnie	.30**	.003
Discriminare pe criterii religioase – Discriminare pe criterii de vârstă	.39**	< .001
Discriminare pe criterii religioase – Alte tipuri de discriminare	.35**	< .001
Discriminare pe criterii de vârstă – Alte tipuri de discriminare	.39**	< .001

Notă. $r_{\square}$ = Spearman's rho.

$p < .05^*$, $*p < .01$.

Rezultatele evidențiază multiple asocieri semnificative între variabilele sociodemografice, discriminarea percepută și indicatorii psiho-sociali.

Vârsta a fost corelată pozitiv cu nivelul de educație ($r_{\square} = .34$, $p < .001$) și cu discriminarea religioasă ($r_{\square} = .23$, $p = .020$), precum și puternic negativ cu statutul ocupațional

($r^2 = -.59$, $p < .001$). Aceste rezultate sugerează că participanții mai în vârstă tind să aibă un nivel educațional mai ridicat, dar o probabilitate mai scăzută de a fi angajați și, totodată, pot percepe într-o măsură mai mare discriminarea religioasă.

Genul a fost asociat semnificativ cu mai multe forme de discriminare. În mod specific, femeile (codate cu valori mai mici) au raportat mai frecvent experiențe de discriminare de gen, discriminare bazată pe orientarea sexuală și alte tipuri de discriminare, în timp ce bărbații au raportat venituri lunare mai ridicate și niveluri mai mari de discriminare etnică percepută.

Variabilele asociate apartenenței și valorii sociale (de exemplu, sentimentul de a fi respectat, util sau de a aparține unui grup social) au fost corelate negativ cu mai multe tipuri de discriminare, în special cu discriminarea bazată pe orientarea sexuală și discriminarea religioasă. Acest lucru sugerează că un nivel mai ridicat de integrare socială poate funcționa ca factor de protecție împotriva marginalizării percepute.

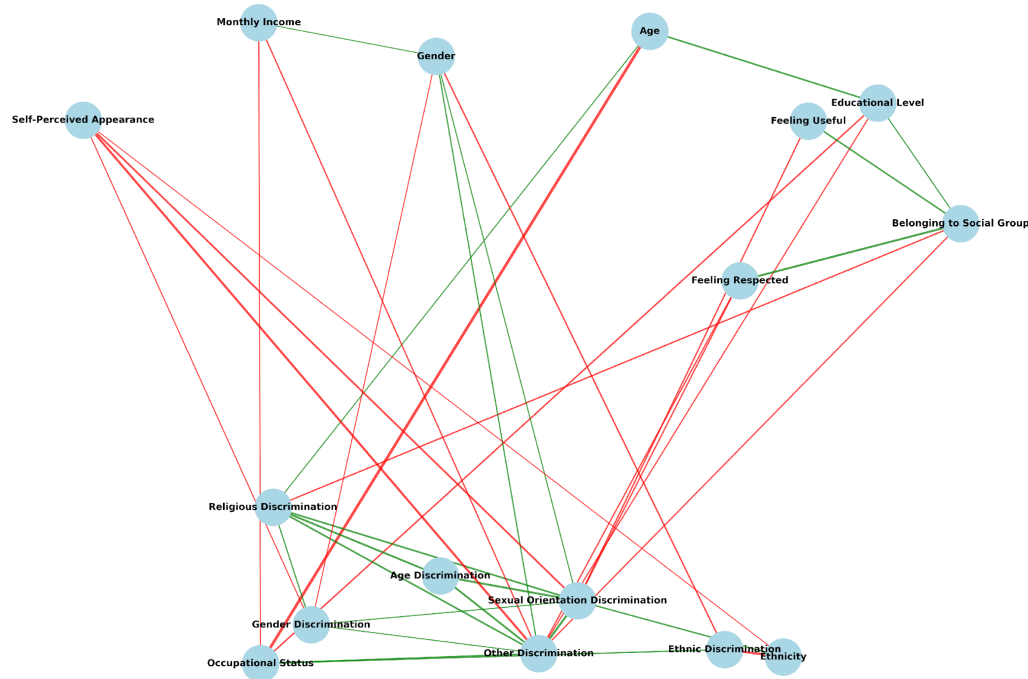
Aspectul fizic auto-perceput a prezentat corelații negative cu mai multe tipuri de discriminare, în special cu discriminarea bazată pe orientarea sexuală ($r^2 = -.38$, $p < .001$) și cu alte forme de discriminare ($r^2 = -.47$, $p < .001$). Aceste rezultate indică faptul că persoanele cu o imagine corporală mai pozitivă tind să perceapă niveluri mai scăzute de discriminare în general.

De asemenea, au fost identificate corelații puternice între diferitele tipuri de discriminare. De exemplu, discriminarea bazată pe orientarea sexuală a fost corelată cu discriminarea religioasă, discriminarea pe criterii de vârstă și alte forme de discriminare, susținând conceptul de intersecționalitate, conform căruia persoanele care aparțin mai multor grupuri marginalizate pot experimenta forme suprapuse sau cumulative de discriminare.

În final, etnia (probabil codificată ca variabilă nominală cu valori numerice) a prezentat corelații moderate cu discriminarea etnică percepută ($r^2 = -.45$, $p < .001$) și cu discriminarea bazată pe orientarea sexuală ($r^2 = .30$, $p = .003$), sugerând că participanții aparținând minorităților etnice raportează niveluri mai ridicate de discriminare în mai multe domenii.

Figura 24. Rețea de corelații Spearman semnificative

Network of Significant Spearman Correlations

Notă. Rețeaua corelațiilor Spearman semnificative ($p < .05$) dintre variabilele sociodemografice, discriminarea percepută și indicatorii psiho-sociali. Legăturile verzi indică corelații pozitive, iar legăturile roșii indică corelații negative. Grosimea legăturilor reflectă intensitatea asocierii ($|r|$).

În analiza de față a fost utilizată regresia logistică ordinală, deoarece variabila dependentă, discriminarea percepută bazată pe orientarea sexuală, a fost măsurată pe o scară ordinală cu trei niveluri (respectiv „rareori sau deloc”, „moderat”, „foarte frecvent”). Spre deosebire de regresia liniară, care presupune date de nivel interval și reziduuri distribuite normal, regresia ordinală este adecvată pentru modelarea rezultatelor categoriale ordonate, în care distanțele dintre categorii nu sunt neapărat egale.

Modelul proporțional al șanselor (logit) s-a dovedit adecvat pentru datele analizate și a indicat o calitate foarte bună a ajustării, fapt evidențiat de valorile ne semnificative ale indicilor de bună potrivire: Pearson $\chi^2(100) = 89,24$, $p = .771$ și Deviance $\chi^2(100) = 71,34$, $p = .987$.

În plus, modelul a fost semnificativ din punct de vedere statistic la nivel global, $\chi^2(6) = 35,81$, $p < .001$, ceea ce sugerează că predictorii incluși contribuie în mod semnificativ la

explicarea variațiilor în discriminarea percepută. Valoarea Nagelkerke $R^2 = .442$ indică faptul că modelul explică aproximativ 44,2% din variația variabilei dependente.

Aceste rezultate confirmă faptul că regresia logistică ordinală reprezintă cea mai adecvată abordare analitică pentru evaluarea influenței variabilelor sociodemografice și psiho-sociale asupra nivelurilor raportate de discriminare bazată pe orientarea sexuală.

Tabelul 4. Regresie logistică ordinală pentru predicția discriminării percepute bazate pe orientarea sexuală

Predictor	B	SE	Wald χ^2	p	95% CI
Percepția asupra propriului aspect fizic	-1.42	0.51	7.60	.006	[-2.42, -0.41]
Sentimentul de a fi respectat în societate	-1.70	0.64	6.96	.008	[-2.96, -0.44]
Discriminare pe criterii de vârstă	0.99	0.47	4.50	.034	[0.08, 1.90]
Discriminare pe criterii religioase	0.38	0.50	0.58	.448	[-0.61, 1.37]
Etnie	0.22	0.12	3.22	.073	[-0.02, 0.46]
Gen (1 = feminin, 2 = masculin)	-0.77	0.71	1.16	.281	[-2.17, 0.63]

Notă. B = coeficient de regresie ne-standardizat; SE = eroare standard; CI = interval de încredere. Rezultatele semnificative sunt evidențiate cu caractere aldine în secțiunea de interpretare.

A fost realizată o analiză de regresie logistică ordinală pentru a examina dacă genul, aspectul fizic auto-perceput, sentimentul de a fi respectat în societate, discriminarea religioasă, discriminarea pe criterii de vârstă și etnia prezic nivelurile de discriminare percepută bazată pe orientarea sexuală. Variabila dependentă a fost măsurată pe o scară ordinală cu trei categorii de răspuns, variind de la „rareori sau deloc” la „foarte frecvent”.

Modelul global a fost semnificativ din punct de vedere statistic, $\chi^2(6) = 35,81$, $p < .001$, indicând faptul că setul de predictorii a contribuit în mod semnificativ la explicarea variației discriminării percepute bazate pe orientarea sexuală. De asemenea, modelul a demonstrat o bună potrivire cu datele, reflectată de valorile nesemnificative ale testelor de adecvare Pearson ($p = .771$) și Deviance ($p = .987$). Valoarea Nagelkerke $R^2 = .442$ sugerează că modelul a explicat

aproximativ 44,2% din variația variabilei dependente, ceea ce reprezintă un efect de mărime moderată spre mare în cercetarea din domeniul științelor sociale.

Trei variabile au rezultat ca predictorii semnificativi statistic în cadrul modelului. Aspectul fizic auto-perceput a prezentat o asociere negativă semnificativă cu discriminarea percepută ($B = -1,42$, $SE = 0,51$, $p = .006$), sugerând că persoanele care își evaluează mai puțin pozitiv aspectul fizic au o probabilitate mai mare de a raporta experiențe de discriminare bazate pe orientarea sexuală. Acest rezultat poate reflecta procese de stigmatizare internalizată sau o sensibilitate crescută la excluderea socială asociată preocupărilor legate de imaginea corporală.

În mod similar, sentimentul de a fi respectat în societate s-a dovedit a fi un predictor semnificativ ($B = -1,70$, $SE = 0,64$, $p = .008$). Participanții care au raportat că nu se simt respectați în contexte sociale mai largi au avut șanse semnificativ mai mari de a percepe discriminare legată de orientarea sexuală. Acest rezultat este în concordanță cu teoriile stresului minoritar, care subliniază impactul cumulativ al devalorizării sociale percepute asupra experiențelor de stigmatizare ale persoanelor aparținând grupurilor marginalizate.

De asemenea, discriminarea pe criterii de vârstă a fost asociată pozitiv cu discriminarea percepută bazată pe orientarea sexuală ($B = 0,99$, $SE = 0,47$, $p = .034$), indicând faptul că persoanele care experimentează discriminare legată de vârstă sunt mai susceptibile să raporteze și discriminare asociată orientării sexuale.

În schimb, genul, discriminarea religioasă și etnia nu au fost predictorii semnificativi din punct de vedere statistic în acest model. Deși literatura de specialitate indică faptul că acești factori pot influența percepțiile asupra discriminării, lipsa semnificației lor în analiza de față sugerează că, în prezența celorlalte variabile incluse, aceștia nu explică în mod unic variația discriminării percepute bazate pe orientarea sexuală în cadrul acestui eșantion.

În ansamblu, rezultatele evidențiază importanța imaginii de sine subiective și a experiențelor mai largi de devalorizare socială în conturarea percepțiilor indivizilor asupra tratamentului discriminatoriu. Aceste constatări susțin cadrele teoretice care conceptualizează discriminarea ca un fenomen multifactorial, ancorat în dinamici socioculturale complexe.

Tabelul 5. Rezultatele regresiei logistice ordinale – discriminare de gen

Predictor	B	SE	Wald χ^2	p	95% CI
Percepția asupra propriului aspect fizic	-0.66	0.29	5.04	.025	[-1.23, -0.08]
Discriminare pe criterii religioase	1.03	0.39	7.07	.008	[0.27, 1.79]

Gen (1 = feminin)	1.36	0.47	8.40	.004	[0.44, 2.28]
-------------------	------	------	------	------	--------------

Notă. B = coeficient de regresie ne-standardizat; SE = eroare standard; CI = interval de încredere. Categoria de referință pentru gen: bărbați (2). $p < .05^*$, $*p < .01$.

A fost realizată o regresie logistică ordinală pentru a determina dacă genul, aspectul fizic auto-perceput și discriminarea religioasă prezic nivelurile de discriminare de gen percepută. Variabila dependentă a fost măsurată pe o scară ordinală cu trei niveluri („rareori sau deloc”, „moderat” și „foarte frecvent”).

Modelul a fost semnificativ din punct de vedere statistic, $\chi^2(3) = 18,19$, $p < .001$, indicând faptul că predictorii incluși contribuie în mod relevant la explicarea variabilei dependente. Valoarea Nagelkerke $R^2 = .203$ sugerează că aproximativ 20,3% din variația discriminării de gen percepute este explicată de model.

Rezultatele privind calitatea ajustării modelului au fost mixte, cu un test Pearson marginal semnificativ ($p = .042$) și un test Deviance nesemnificativ ($p = .053$), ceea ce indică faptul că modelul se potrivește datelor într-o măsură adecvată, deși nu perfectă.

Toți cei trei predictorii au fost semnificativi statistic. Genul a fost un predictor puternic, femeile raportând niveluri mai ridicate de discriminare de gen percepută comparativ cu bărbații ($B = 1,36$, $SE = 0,47$, $p = .004$). De asemenea, un nivel mai scăzut al aspectului fizic auto-perceput a fost asociat cu o probabilitate mai mare de a raporta discriminare de gen ($B = -0,66$, $SE = 0,29$, $p = .025$). În plus, discriminarea religioasă a fost asociată pozitiv cu discriminarea de gen percepută ($B = 1,03$, $SE = 0,39$, $p = .008$), sugerând că persoanele care experimentează discriminare religioasă sunt mai predispuse să perceapă și discriminare pe criterii de gen.

Tabelul 6. Corelații Spearman între sănătatea mintală și variabilele psiho-sociale

Variabile	Spearman's ρ	Valoare p	Interpretare
Nivel educație	.228*	.022	Un nivel mai ridicat de educație este asociat cu o stare de sănătate mintală mai bună
Sentimentul de apartenență la un grup social	.198*	.047	Sentimentul de apartenență este asociat cu un nivel mai ridicat al bunăstării mintale.
Accesul la cunoaștere și educație	.320**	.001	Un acces mai bun la educație este corelat cu o stare de

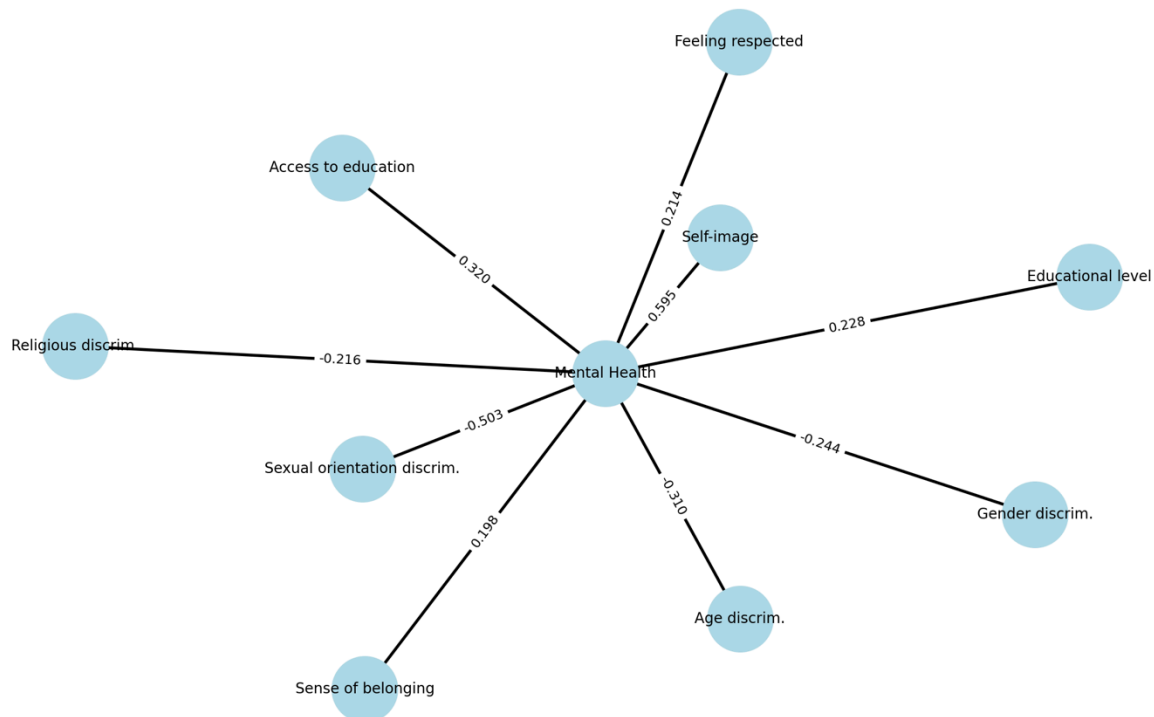
			sănătate mintală îmbunătățită.
Sentimentul de a fi respectat în societate	.214*	.031	Respectul este asociat pozitiv cu bunăstarea mintală.
Percepția asupra propriului aspect fizic	.595**	<.001	O imagine de sine pozitivă este puternic asociată cu sănătatea mintală.
Percepția asupra discriminării de gen	-.244*	.014	Discriminarea de gen este asociată cu un nivel mai scăzut al sănătății mintale.
Percepția asupra discriminării bazate pe orientarea sexuală	-.503**	<.001	Există o asociere negativă puternică între discriminare și sănătatea mintală.
Percepția asupra discriminării religioase	-.216*	.030	Discriminarea religioasă este asociată negativ cu sănătatea mintală.
Percepția asupra discriminării bazate pe vârstă	-.310**	.002	Discriminarea pe criterii de vârstă este asociată cu o sănătate mintală mai precară.

Notă. * $p < .05$, ** $p < .01$. Au fost aplicate corelațiile de tip Spearman (rank-order)..

Au fost identificate corelații Spearman semnificative între sănătatea mintală (MHI-5) și diverse variabile psiho-sociale și demografice. Sănătatea mintală a fost corelată pozitiv cu aspectul fizic auto-perceput ($\rho = .595$, $p < .001$), nivelul de educație ($\rho = .228$, $p = .022$), accesul la educație ($\rho = .320$, $p = .001$), sentimentul de a fi respectat în societate ($\rho = .214$, $p = .031$) și sentimentul de apartenență la un grup social ($\rho = .198$, $p = .047$). Aceste rezultate sugerează că atât percepțiile interne asupra propriei persoane, cât și incluziunea socială contribuie în mod semnificativ la bunăstarea mintală.

În schimb, experiențele percepute de discriminare au fost asociate negativ cu sănătatea mintală. Au fost identificate corelații negative puternice pentru discriminarea bazată pe orientarea sexuală ($\rho = -.503$, $p < .001$), discriminarea pe criterii de vârstă ($\rho = -.310$, $p = .002$), discriminarea de gen ($\rho = -.244$, $p = .014$) și discriminarea religioasă ($\rho = -.216$, $p = .030$). Aceste constatări evidențiază impactul dăunător al stigmatizării sociale și al excluziunii asupra rezultatelor în domeniul sănătății mintale.

Network of Significant Correlations with Mental Health

Notă: Nodul central este Sănătatea mintală, care este conectată cu factori pozitivi precum imaginea de sine, educația, sentimentul de apartenență și respectul, precum și cu influențe negative, cum ar fi discriminarea (de gen, pe criterii de vârstă, bazată pe orientarea sexuală și religioasă). Grosimea legăturilor corespunde valorii absolute a coeficientului de corelație (respectiv intensitatea relației), iar etichetele indică valorile reale ale coeficientului Spearman (ρ).

3.2. Componenta calitativă

Utilizând metoda analizei tematice, rezultatele sunt prezentate în manieră comparativă („în oglindă”) pentru cele două categorii ale eșantionului. Analiza este structurată în jurul următoarelor teme principale:

- Impactul discriminării asupra bunăstării tinerilor
- Barierele în accesul tinerilor din grupuri dezavantajate la servicii de sprijin adecvate
- Măsurile de sprijin necesare tinerilor pentru a depăși efectele negative ale discriminării

- Măsurile de sprijin necesare lucrătorilor de tineret pentru a putea oferi servicii adecvate tinerilor din grupuri dezavantajate

A. Perspectiva experților

1. Impactul discriminării asupra bunăstării tinerilor din grupuri dezavantajate

Sănătatea mintală și emoțională - Experții au subliniat faptul că discriminarea are un impact profund asupra sănătății mintale a tinerilor, conducând la:

- Stimă de sine scăzută: *„Stima de sine scăzută, determinată de mesajele negative primite constant cu privire la statutul lor social.”*
- Depresie și anxietate: *„Risc crescut de depresie și anxietate, deoarece lipsa oportunităților și sentimentul de excludere afectează motivația și stima de sine.”*
- Traumă: *„Cel mai trist lucru este că multe persoane de o anumită etnie sau religie, care ajung pe teritoriul unei țări deja traumatizate de un conflict armat, își văd trauma amplificată de comportamentul societății față de ele.”*

Calitatea vieții și satisfacția personală - Discriminarea afectează negativ calitatea vieții și nivelul de satisfacție al tinerilor, generând:

- Izolare socială: *„Izolare socială, deoarece le este teamă să fie respinși sau umiliți în interacțiunile cu alți tineri proveniți din medii mai privilegiate.”*
- Frustrare și sentiment de neputință: *„Aflându-se în dificultatea de a progresa, studenții discriminați se simt lăsați pe dinafară, excluși, ignorați. Acest fapt conduce, în timp, la izolare socială și la acumularea frustrărilor.”*
- Abandon școlar și lipsă de inițiativă: *„Pierderea capacității de a visa la un viitor mai bun, ceea ce duce la abandon școlar și la lipsa inițiativei.”*

Percepția asupra lumii - Experții au evidențiat faptul că discriminarea distorsionează percepția tinerilor asupra lumii, determinându-i să o vadă ca fiind:

- Nedreaptă și inaccesibilă: *„Da, majoritatea tinerilor dezavantajați ajung să perceapă lumea ca fiind nedreaptă și inaccesibilă pentru ei.”*
- Un spațiu nesigur și dominat de neîncredere: *„Cred că există un fenomen de discriminare, dacă pot să-l numesc așa, bilateral. Din cauza discriminării cu care se confruntă, mulți romi ajung, la rândul lor, să dezvolte un set de atitudini discriminatorii față de comunitate – ajung să simtă că doar ‘bula’ lor le oferă siguranță și să perceapă interacțiunea cu ceilalți ca pe un pericol.”*

2. Bariere în accesul la sprijinul necesar

Reticență și neîncredere - Experții au identificat reticența și neîncrederea drept bariere majore în accesarea sprijinului:

- Reticența tinerilor: *„Ne confruntăm adesea cu reticență și considerăm că însăși ideea de incluziune generează un sentiment de excludere.”*
- Neîncrederea în instituții: *„Neîncredere în instituții, deoarece simt că nu primesc sprijin real.”*

Lipsa resurselor și a finanțării - Deficitul de resurse financiare și umane reprezintă o barieră semnificativă:

- Lipsa finanțării constante: *„Lipsa unei finanțări constante, care face dificilă continuarea proiectelor.”*
- Resurse limitate în comunitățile dezavantajate: *„Calitatea vieții în comunitățile dezavantajate este precară, iar interesul autorităților publice locale pentru dezvoltarea acestor comunități este limitat.”*

Birocrație și legislație - Birocrația excesivă și cadrul legislativ neclar îngreunează accesul la sprijin:

- Birocrație excesivă: *„Birocrația excesivă, care întârzie implementarea soluțiilor.”*
- Legislație neclară: *„Incapacitatea societății de a accepta anumite persoane și legislația elaborată astfel încât să acorde anumite drepturi, dar care nu este întotdeauna foarte clară.”*

Atitudini sociale - Atitudinile discriminatorii și rezistența față de incluziune constituie bariere suplimentare:

- Rezistența comunității: *„Rezistența comunității față de inițiativele de incluziune.”*
- Segregare: *„Există cartiere locuite predominant de romi, considerate periculoase și infame de restul populației / școli frecventate exclusiv de copii romi și chiar clase din școli ale comunității în care au fost repartizați doar copii romi.”*

3. Propuneri pentru furnizarea sprijinului necesar

Intervenții educaționale - Experții au subliniat importanța intervențiilor educaționale ca instrument central pentru combaterea discriminării și promovarea incluziunii:

- Educație anti-discriminare: *„Consider că ar fi util să existe programe de formare, atât pentru lucrătorii de tineret, cât și pentru cadrele din educație – profesori, consilieri*

școlari etc. (aceste programe ar putea fi chiar obligatorii) – care să includă educație anti-discriminare și metode de lucru incluzive cu copiii și tinerii de etnii diferite.”

- Promovarea incluziunii în educație: „Cred că ar trebui pus un accent mai mare pe promovarea incluziunii în educație și pe stabilirea unor politici clare privind desegregarea școlară (inclusiv sancțiuni pentru instituțiile de învățământ care nu iau în considerare acest aspect).”

Sprijin psihologic și social - Experții au evidențiat necesitatea furnizării unui sprijin psihologic și social adecvat pentru tinerii din grupuri dezavantajate:

- Consiliere psihologică: „Mecanisme de sprijin pentru tinerii din zonele dezavantajate, precum mentoratul, consilierea psihologică și programele de mobilitate.”
- Mentorat: „Organizația în care lucrez oferă servicii de mentorat și terapie pentru tinerii din comunități dezavantajate.”

Intervenții la nivel comunitar și societal - Experții au subliniat importanța intervențiilor la nivelul comunității și al societății pentru schimbarea atitudinilor și promovarea incluziunii:

- Implicarea autorităților și a comunității: „Îi pot sprijini prin proiecte educaționale, consiliere și acces la resurse, însă schimbarea reală necesită implicarea autorităților și a comunității.”
- Politici sociale coerente: „Schimbarea începe la nivel local, dar fără o viziune națională coerentă, eforturile noastre sunt limitate. Avem nevoie de colaborare între ONG-uri, instituții și comunitate pentru a combate efectele discriminării și a oferi tinerilor o șansă la un viitor mai bun.”

Empowerment și dezvoltare personală - Experții au evidențiat importanța oferirii de oportunități pentru dezvoltarea personală a tinerilor și pentru consolidarea încrederii în sine:

- Ateliere de dezvoltare personală: „Ateliere de dezvoltare personală, pentru creșterea încrederii în sine.”
- Modele pozitive: „Tabere și schimburi de experiență, pentru a le oferi modele pozitive și acces la noi oportunități.”

B. Perspectiva tinerilor

1. Impactul discriminării asupra bunăstării tinerilor din grupuri dezavantajate

Sănătatea mintală și emoțională - Răspunsurile tinerilor evidențiază un impact semnificativ al discriminării asupra bunăstării lor mintale și emoționale:

- Anxietate și depresie: *„De-a lungul timpului, am experimentat stări puternice de anxietate, depresie, gânduri suicidare și ură față de mine însumi, deoarece nu am putut să mă adaptez / să fiu acceptat așa cum sunt de ceilalți.”*
- Traumă: *„Da, experiențele legate de discriminare au avut doar efecte negative asupra mea, inducând o anxietate socială neplăcută și traume cu care încă mă confrunt.”*
- Izolare: *„Da, mi-au afectat imaginea de sine și percepția asupra locului meu în lume, conducând în cele din urmă la izolare.”*
- Stimă de sine scăzută: *„La început, m-au afectat emoțional, deoarece mi-au creat impresia de inferioritate față de ceilalți.”*

Calitatea vieții și satisfacția generală - Experiențele relatate de tineri subliniază impactul negativ al discriminării asupra calității vieții:

- Sentimentul de a fi diferit: *„Da, am fost discriminat la școală; pentru mine, discriminarea este cel mai grav lucru, pentru că te face să te simți diferit de ceilalți.”*
- Pierderea speranței: *„Discriminarea te face să îți pierzi speranța în lume, mai ales atunci când este ceva foarte grav.”*
- Impact asupra activităților zilnice: *„Da, îți afectează foarte mult ziua de zi.”*

Percepția asupra lumii - Răspunsurile tinerilor arată modul în care discriminarea modelează percepția lor asupra lumii:

- Lumea ca spațiu indiferent: *„Nu am avut neapărat impresia că toți sunt la fel după astfel de experiențe, însă ceea ce am observat este că lumea este foarte indiferentă; în loc să sară în apărarea persoanei discriminate, doar privește.”*
- Lumea ca spațiu sumbru: *„În acea perioadă, vedeam lumea ca pe un loc sumbru și răuvoitor, în care nu mă regăseam.”*

2. Bariere în accesarea sprijinului necesar

Lipsa sprijinului din partea adulților - Răspunsurile tinerilor evidențiază lipsa sprijinului din partea adulților, în special în mediul școlar:

- Profesorii ca agresori sau facilitatori ai discriminării: *„Probabil mi-aș fi dorit să existe mai mult sprijin din partea profesorilor pentru copiii discriminați, deoarece, pe lângă faptul că nu interziceau sau sancționau bullying-ul, îl practicau și ei, intenționat sau neintenționat.”*

- Lipsa intervenției: *„Eram discriminat constant pentru că niciuna dintre persoanele adulte nu intervenea. Nimeni nu le spunea ce fac și că acest lucru nu este benefic pentru nimeni.”*

Dificultatea de a solicita ajutor - Tinerii au exprimat reticență și dificultăți în a cere sprijin:

- Neaccesarea sprijinului: *„Nu am primit sprijin pentru că nu l-am cerut.”*
- Lipsa curajului de a discuta cu părinții: *„Sora mea a fost tot ce am avut nevoie în acea perioadă, pentru că nu am avut curajul să le spun părinților.”*

Lipsa de înțelegere din partea celorlalți - Răspunsurile indică un sentiment accentuat de neînțelegere socială:

- Percepția de a fi considerat „deranjant”: *„Probabil aveam nevoie să vorbesc cu părinții mei sau de ajutorul unui psiholog, dar nu am avut curajul să o fac. Iar ceilalți din jurul meu credeau că sunt deranjant.”*

3. Propuneri pentru furnizarea sprijinului necesar

Sprijin emoțional și înțelegere - Răspunsurile tinerilor subliniază importanța sprijinului emoțional și a unui climat de înțelegere:

- Oameni care ascultă: *„Mă gândesc la cineva care să mă poată ajuta în continuare în procesul de tratare a traumelor conștiente și inconștiente.”*
- Oameni care susțin: *„Cred că noi, ca oameni, ar trebui să ne susținem unii pe alții.”*
- Oameni care acceptă: *„Cred că apartenența la o asociație romă îi ajută pe tineri să facă față acestor experiențe negative, deoarece le oferă sentimentul de apartenență la o «familie» în care majoritatea au trecut prin experiențe similare și pot învăța unii de la alții cum să le depășească. Este important ca tinerii să se simtă incluși, văzuți și apreciați.”*
- Oameni care te ajută să te simți bine cu tine însuși: *„Unele dintre lucrurile zilnice care mă ajută să fac față eficient acestor experiențe sunt muzica, ordinea și timpul petrecut cu cei dragi.”*

Intervenții educaționale - Tinerii evidențiază nevoia de educație și conștientizare:

- Educație privind discriminarea: *„De aceea este foarte important să vorbim cu copiii despre acest fenomen și să îi învățăm cum să procedeze în astfel de situații.”*
- Combaterea stereotipurilor: *„Încă din copilărie am încercat să demonstrez că etnia nu te diferențiază din niciun punct de vedere.”*

Sprijin din partea organizațiilor - Răspunsurile tinerilor arată impactul pozitiv al organizațiilor care oferă sprijin:

- Sprijinul oferit de organizația Nevo Parudimos: „*Cel mai mult pot spune că am primit sprijin din partea organizației Nevo Parudimos; a fost cel mai bun lucru, la momentul potrivit.*”
- Lucrătorii de tineret ca sursă de sprijin: „*Sincer, toți cei de la Nevo Parudimos sunt foarte ok.*”

Schimbarea atitudinilor sociale - Tinerii subliniază necesitatea unei schimbări la nivelul atitudinilor sociale:

- Oameni mai buni: „*În final, aș vrea să spun: «Oameni buni, fiți mai buni!»*”
- Iubire și acceptare: „*Iubirea nu are culoare.*”
- Oameni care nu judecă: „*Ceea ce cred că aș avea nevoie este să nu mai acord atât de multă importanță răutății gratuite oferite de unii oameni.*”

4. Discuții

Pornind de la rezultatele distincte obținute în cadrul cercetării naționale, se conturează o serie de direcții prioritare pentru dezvoltarea politicilor publice și a intervențiilor țintite, care ar trebui luate în considerare în mod sistematic.

În primul rând, nivelurile ridicate ale șomajului în rândul respondenților – 16,8% aflați în căutarea activă a unui loc de muncă și 13,9% neimplicați activ pe piața muncii – indică necesitatea unei intervenții urgente. Implementarea unor programe cuprinzătoare de ocupare, precum formarea profesională, consilierea în carieră adaptată diversității culturale și stimulente pentru angajatorii care recrutează persoane din grupuri marginalizate (romi – 69,3% din eșantion, imigranți – 14,9%, refugiați/solicitanți de azil – 15,8%), ar putea contribui semnificativ la reducerea decalajelor de pe piața muncii.

În al doilea rând, având în vedere că 32,7% dintre respondenți se confruntă cu insecuritate financiară, politicile care promovează securitatea economică, prin programe de asistență socială, mecanisme de micro-finanțare și sprijin economic direcționat către grupurile vulnerabile, pot spori autonomia financiară și pot reduce dependența pe termen lung de sistemele de asistență socială.

În al treilea rând, datele referitoare la accesul la locuință adecvată, în special la adăpost încălzit (cu un procent ridicat de non-răspuns – 29,7%, care poate masca vulnerabilități ascunse),

sugerează necesitatea extinderii inițiativelor de locuire socială, în special pentru minoritățile etnice marginalizate și pentru refugiați.

De asemenea, faptul că aproximativ unul din cinci participanți nu se simte parte a unui grup social (18,8%) sau nu se simte respectat în societate (21,8%) subliniază importanța politicilor comunitare de incluziune, axate pe consolidarea coeziunii sociale, dialog intercultural și educație anti-discriminare, pentru a crea un mediu social mai incluziv.

Nu în ultimul rând, având în vedere importanța acordată aspectului fizic și nuanței pielii – peste 42% dintre respondenți declarând că se simt considerabil diferiți față de populația majoritară – este necesar ca formarea anti-discriminare, campaniile de sensibilizare și aplicarea riguroasă a legislației anti-discriminare să devină priorități în reducerea stigmatizării bazate pe aparență și culoarea pielii.

Aceste recomandări urmăresc să răspundă direct problemelor evidențiate de datele colectate, contribuind la echitate, incluziune și îmbunătățirea statutului socio-economic al grupurilor marginalizate din România.

Având în vedere ponderea ridicată a respondenților romi în eșantion (59,4%) și frecvența mare a discriminării etnice raportate (47,5% la nivel moderat și 17,8% la nivel ridicat), factorii de decizie ar trebui să prioritizeze politicile anti-discriminare cu accent pe etnie. Inițiativele de integrare socială, reducere a stigmatizării și intervențiile bazate pe educație și comunicare interculturală pot avea un impact semnificativ asupra acestor comunități.

Deși discriminarea de gen este mai puțin frecventă decât cea etnică, aceasta rămâne o problemă relevantă pentru o minoritate semnificativă (aproximativ 40% raportând experiențe moderate sau frecvente). Prin urmare, politicile care promovează egalitatea de gen, egalitatea de șanse și educația pentru sensibilitate de gen trebuie să rămână componente centrale ale cadrelor instituționale și sociale.

În ceea ce privește orientarea sexuală, deși incidența discriminării percepute este relativ scăzută, există un segment de respondenți (4%) care se confruntă cu discriminare repetată. Sunt necesare măsuri de protecție specifice pentru minoritățile sexuale, alături de programe educaționale care să promoveze o atitudine socială pluralistă și să reducă prejudecățile.

Referitor la discriminarea religioasă, aproximativ un sfert dintre respondenți raportează experiențe cel puțin moderate, ceea ce indică necesitatea consolidării măsurilor care promovează toleranța religioasă și înțelegerea interculturală, cu accent pe respectarea pluralismului religios.

De asemenea, discriminarea pe criterii de vârstă a apărut ca o problemă relevantă, afectând aproximativ o treime dintre participanți la nivel moderat sau ridicat. Campaniile de conștientizare, programele intergeneraționale și schemele de ocupare multi-vârstă sunt recomandate pentru combaterea fenomenului de ageism.

În plus, procentul ridicat de respondenți care au raportat alte forme de discriminare neîncadrate explicit evidențiază necesitatea unor politici anti-discriminare flexibile și comprehensive, capabile să răspundă formelor emergente sau mai puțin recunoscute de excluziune socială.

Analiza tematică a interviurilor realizate cu tineri din grupuri dezavantajate și cu experți relevă un narațiune consistente privind impactul negativ al discriminării asupra bunăstării, în concordanță cu literatura de specialitate privind teoria stresului minoritar (Meyer, 2003) și efectele acesteia asupra sănătății mintale. Discriminarea, experimentată încă din copilărie, conduce la anxietate, depresie și la o percepție distorsionată a lumii ca fiind nedreaptă și nesigură, confirmând rezultatele cercetărilor privind consecințele psihologice ale prejudecăților (Schmitt et al., 2014).

Barierile identificate în accesarea sprijinului – reticența de a cere ajutor, lipsa intervenției adulților și atitudinile sociale discriminatorii – indică deficiențe sistemice în furnizarea de resurse adecvate pentru tinerii marginalizați. Aceste rezultate subliniază necesitatea unor politici sociale integrate, care să abordeze discriminarea la nivel structural, să promoveze educația incluzivă, să asigure accesul la servicii de sănătate mintală și să sprijine tinerii prin programe dedicate de empowerment.

În ansamblu, eforturile de politică publică ar trebui să adopte o abordare intersecțională, care să recunoască modul în care diferitele forme de discriminare se pot suprapune și amplifica reciproc. Dezvoltarea inițiativelor educaționale, dialogului comunitar, practicilor incluzive la locul de muncă și a unor mecanisme solide de raportare și combatere a discriminării reprezintă pași esențiali către echitate, respect și coeziune socială în România.

Limitările studiului

Deși acest studiu cu metodologie mixtă oferă perspective valoroase asupra impactului discriminării asupra bunăstării tinerilor din grupuri dezavantajate din România, este necesar să fie luate în considerare o serie de limitări metodologice.

În primul rând, componenta cantitativă, bazată pe un design transversal, limitează posibilitatea de a stabili relații de cauzalitate între discriminarea percepută și rezultatele legate de bunăstare. Utilizarea chestionarului (aplicat atât online, cât și în format auto-administrat), deși a

facilitat colectarea unui volum mai mare de date, poate fi afectată de bias de memorie (recall bias) și de bias dezirabilitate socială, ceea ce ar putea conduce la subraportarea experiențelor de discriminare sau la supra-raportarea indicatorilor pozitivi de bunăstare.

În al doilea rând, eșantionul (N = 101), format din tineri romi, migranți și refugiați/solicitanți de azil, deși relevant pentru principalele grupuri dezavantajate investigate, nu permite generalizarea completă a rezultatelor la întreaga populație de tineri marginalizați din România. De asemenea, distribuția inegală a subgrupurilor (determinată de participarea voluntară) poate reduce puterea statistică a analizelor și capacitatea de a identifica diferențe semnificative între grupuri.

În ceea ce privește componenta calitativă, deși interviurile în profunzime au oferit date contextuale bogate, analiza acestora poate fi influențată de biasul cercetătorului în procesul de interpretare. Totodată, selecția participanților pentru interviuri poate introduce un bias de selecție, întrucât persoanele care au acceptat să participe pot avea experiențe sau perspective diferite față de cele care au refuzat.

În final, limitările legate de procesul de colectare a datelor, precum barierele lingvistice sau sensibilitățile culturale, ar fi putut influența profunzimea și acuratețea răspunsurilor obținute atât de la tineri, cât și de la lucrătorii de tineret.

Relația dintre sănătatea mintală și incluziunea socială în cadrul studiului de față

Analiza variabilelor demografice din cadrul studiului consolidează legătura puternică dintre incluziunea socială și rezultatele în domeniul sănătății mintale. Participanții care au raportat niveluri mai ridicate de incluziune socială, precum apartenența la o comunitate sau sentimentul de a fi respectați, au indicat, de asemenea, scoruri mai bune ale sănătății mintale. Accesul la nevoile de bază, stabilitatea financiară și acceptarea la nivel comunitar au fost asociate direct cu reducerea simptomelor de anxietate și depresie. De exemplu, respondenții care beneficiau de locuință stabilă și securitate financiară au manifestat un sentiment mai puternic de apartenență și un nivel mai scăzut de stres psihologic.

Nivelul de educație și statutul ocupațional au influențat, de asemenea, percepțiile asupra sănătății mintale. Nivelurile mai ridicate de educație au fost asociate cu o mobilitate socială crescută și o integrare comunitară mai bună, factori care reduc vulnerabilitatea la stres psihologic. În plus, persoanele angajate sau implicate în programe de formare profesională au raportat o stare de sănătate mintală mai bună, determinată de sentimentul de scop și de contribuție socială. În schimb, șomajul și lipsa implicării comunitare au fost asociate cu rezultate mai slabe în ceea ce privește sănătatea mintală, subliniind necesitatea unor politici de ocupare incluzive.

Relația dintre sănătatea mintală și incluziunea socială a fost analizată pe scară largă în cercetarea contemporană, în special în ceea ce privește comunitățile marginalizate, precum populația romă. Incluziunea socială, definită ca abilitatea indivizilor de a participa pe deplin la viața societății, influențează semnificativ rezultatele în domeniul sănătății mintale (Wright & Stickle, 2013). Excluderea socială, economică și comunitară a fost asociată cu o sănătate mintală mai precară, rate mai ridicate de anxietate și depresie și un nivel general redus de bunăstare (Boardman, Killaspy & Mezey, 2022). În schimb, promovarea incluziunii sociale prin programe comunitare și rețele sociale de sprijin poate consolida reziliența, poate îmbunătăți bunăstarea și poate diminua impactul psihologic al discriminării și al izolării sociale (Ness, Davidson, Oute & von Heimburg, 2021).

În contextul comunității rome, incluziunea socială este esențială pentru îmbunătățirea rezultatelor în domeniul sănătății mintale. Studiile arată că persoanele de etnie romă se confruntă cu bariere semnificative în accesarea serviciilor de sănătate mintală, generate de stigmatizare, dificultăți socio-economice și discriminare (Thompson, Stone & Tyson, 2022). Aceste bariere contribuie la menținerea inegalităților în sănătatea mintală și îngreunează integrarea comunitară eficientă (Guerrero, Civišová & Winkler, 2024). Intervențiile eficiente orientate spre incluziune socială, precum inițiativele de implicare comunitară și empowerment, au demonstrat efecte pozitive asupra sănătății mintale prin consolidarea legăturilor sociale și reducerea stigmatizării (Borgi et al., 2020).

În plus, cercetările subliniază importanța abordărilor bazate pe comunitate pentru îmbunătățirea sănătății mintale și a incluziunii sociale. De exemplu, agricultura socială a fost identificată ca o practică inovatoare care promovează bunăstarea și implicarea comunitară în rândul grupurilor marginalizate, inclusiv al populației rome (Borgi et al., 2020). Aceste inițiative susțin nu doar recuperarea sănătății mintale, ci și dezvoltarea sentimentului de scop și apartenență, componente esențiale ale incluziunii sociale (Valero, Elboj, Plaja & Munté Pascual, 2021).

Eforturile de îmbunătățire a sănătății mintale în rândul populației rome trebuie să prioritizeze practici incluzive care să abordeze atât inegalitățile sociale, cât și pe cele economice. Studiile realizate în timpul pandemiei de COVID-19 au arătat că instabilitatea economică a afectat disproporționat gospodăriile rome, amplificând dificultățile de sănătate mintală și evidențiind necesitatea unui sprijin social direcționat (Porrás et al., 2020). Promovarea accesului echitabil la servicii de sănătate, educație și servicii comunitare este esențială pentru reducerea disparităților de sănătate și pentru consolidarea incluziunii sociale (Robinson, Oluboyede, Vale & Olariu, 2022).

5. Concluzii

Rezultatele studiului evidențiază costul semnificativ asupra sănătății mintale al discriminării percepute. Excluderea pe baza orientării sexuale, vârstei, genului și religiei a fost asociată în mod semnificativ cu o bunăstare psihologică mai scăzută. Aceste constatări indică necesitatea unei abordări care să combată discriminarea nu doar prin protecții legale, ci și prin implementarea unor practici incluzive în domeniile educației, muncii și sănătății.

În al doilea rând, aspectul fizic auto-perceput a fost identificat drept cel mai puternic factor pozitiv asociat cu sănătatea mintală. Acest rezultat subliniază importanța intervențiilor psiho-sociale orientate spre îmbunătățirea imaginii corporale, stimei de sine și valorii personale, în special în rândul tinerilor și al grupurilor dezavantajate social. Astfel de intervenții pot fi integrate în programe universale de promovare a sănătății mintale.

În al treilea rând, nivelul de educație și oportunitățile de învățare au fost asociate pozitiv cu sănătatea mintală. Prin urmare, politicile educaționale cuprinzătoare, care facilitează accesul egal la educație formală și non-formală, formare profesională și sprijin lingvistic, sunt esențiale pentru promovarea bunăstării psihologice și a integrării sociale pe termen lung.

De asemenea, respectul social și sentimentul de apartenență s-au dovedit a fi predictorii semnificativi ai sănătății mintale. În acest context, se recomandă ca programele finanțate de Uniunea Europeană să continue să sprijine activitățile comunitare locale, grupurile de suport între egali și inițiativele interculturale care facilitează coeziunea socială și construirea relațiilor de apartenență. Totodată, este necesară formarea personalului din serviciile publice în abordări bazate pe respect, demnitate și lucru cu grupuri diverse.

În final, monitorizarea sănătății mintale în cadrul programelor de incluziune socială este puternic recomandată. Instrumente scurte de evaluare, precum Mental Health Inventory, pot fi integrate în procesele de evaluare a programelor pentru a se asigura că serviciile oferite nu răspund doar nevoilor structurale, ci contribuie și la consolidarea rezilienței psihologice și a bunăstării mintale.

6. Referințe

Boardman, J., Killaspy, H., & Mezey, G. (2022). *Social inclusion and mental health*. Cambridge University Press.

Borgi, M., Collacchi, B., Correale, C., Marcolin, M., Tomasin, P., Grizzo, A., ... & Cirulli, F. (2020). Social farming as an innovative approach to promote mental health, social inclusion and community engagement. *Annali dell'Istituto superiore di sanita*, 56(2), 206-214. [DOI: 10.4415/ANN_20_02_10](https://doi.org/10.4415/ANN_20_02_10)

Guerrero, Z., Civišová, D., & Winkler, P. (2024). Mental health and access to care among the Roma population in Europe: A scoping review. *Transcultural Psychiatry*, 61(1), 118-130. DOI: [10.1177/13634615231200853](https://doi.org/10.1177/13634615231200853)

Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: Conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*, 129(5), 674–697. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.129.5.674>

Ness, O., Davidson, L., Oute, J., & von Heimburg, D. (2021). *Recovery, social inclusion, and the capability approach in mental health*. In The Palgrave encyclopedia of critical perspectives on mental health (pp. 1-8). Cham: Springer International Publishing.

Porras, J. A., Gil-González, D., Català-Oltra, L., García, F. F., Angulo, M. E. G., Camacho, M. F. R., ... & Casado, D. L. P. (2020). COVID-19 Crisis: impact on households of the Roma community. *International Journal of Roma Studies*, 2(2), 28-51. <https://doi.org/10.17583/ijrs.2020.6242>

Robinson, T., Oluboyede, Y., Vale, L., & Olariu, E. (2022). Differences in health-related quality of life between the Roma community and the general population in Romania. *Journal of Patient-Reported Outcomes*, 6(1), 127. <https://doi.org/10.1186/s41687-022-00530-2>

Schmitt, M. T., Branscombe, N. R., Postmes, T., & Garcia, A. (2014). The consequences of perceived discrimination for psychological well-being: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 140(4), 921–948. <https://doi.org/10.1037/a0035754>

Thompson, R. M., Stone, B. V., & Tyson, P. J. (2022). Mental health support needs within gypsy, Roma, and traveller communities: a qualitative study. *Mental Health and Social Inclusion*, 26(2), 144-155. <https://doi.org/10.1108/MHSI-09-2021-0066>

Valero, D., Elboj, C., Plaja, T., & Munté Pascual, A. (2021). Social work and the Roma community: elements to improve current practices. *European Journal of Social Work*, 24(6), 978-989. <https://doi.org/10.1080/13691457.2020.1857705>

Wright, N., & Stickley, T. (2013). Concepts of social inclusion, exclusion and mental health: a review of the international literature. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 20(1), 71-81. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2850.2012.01889.x>

7. Anexe

Includ orice materiale suplimentare, precum tabele de date adiționale sau detalii tehnice ale analizelor statistice.